

T.C.
İSTANBUL AYVANSARAY ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**COVID-19 PANDEMİSİ'NİN YİYECEK İÇECEK İŞLETMELERİNE
OLAN ETKİLERİNİN İŞLETME SAHİPLERİ VE ÇALIŞANLAR
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ: İSTANBUL BEYOĞLU ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mustafa TAN

**Gastronomi ve Mutfak Sanatları Ana Bilim Dalı
Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bilim Dalı**

Ağustos, 2021

T.C.
İSTANBUL AYVANSARAY ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**COVID-19 PANDEMİSİ'NİN YİYECEK İÇECEK İŞLETMELERİNE
OLAN ETKİLERİNİN İŞLETME SAHİPLERİ VE ÇALIŞANLAR
AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ: İSTANBUL BEYOĞLU ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mustafa TAN
(19220102048)

Gastronomi ve Mutfak Sanatları Ana Bilim Dalı
Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Elçin NOYAN

Ağustos, 2021

KABUL VE ONAY

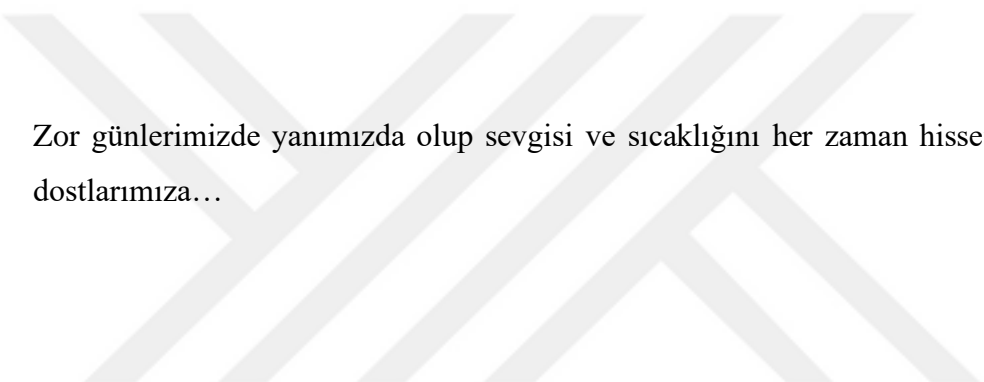

AKADEMİK DÜRÜSTLÜK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum 'Covid-19 Pandemisi'nin Yiyecek İçecek İşletmelerine Olan Etkilerinin İşletme Sahipleri Ve Çalışanlar Açısından Değerlendirilmesi: İstanbul Beyoğlu Örneği' başlıklı çalışmamın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun olarak tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmam içerisinde kullandıkları her yerde atıf yapıldığını belirtir ve onurumla doğrularım.

06/08/2021

Mustafa TAN

Zor günlerimizde yanımızda olup sevgisi ve sıcaklığını her zaman hissettiren tüylü dostlarımıza...

TEŞEKKÜR

Bu çalıőmanın yűrűtűlmesi sırasında desteęini esirgemeyen danıőmanım Dr. Őęr. Ŭyesi Elçin Noyan'a yoęun çalıőmalarım sırasında sabır gűsterdięi ve bana katlandıęı için annem Ayőe'ye sűrekli çalıőmama izin verdięi için kedim Duman'a Motivasyon ve desteęi için Kardeőim Furkan'a çalıőmam sırasında kűuk veya bűyűk yardımı esirgemeyen herkese teőekkűr ederim.

Mustafa TAN

İÇİNDEKİLER

Sayfa

KABUL VE ONAY	ii
AKADEMİK DÜRÜSTLÜK BEYANI	iii
TEŞEKKÜR	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
KISALTMALAR	x
ÖZET	xi
ABSTRACT	xii
GİRİŞ	1
1. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE SALGIN KRİZLERİ	2
1.1 Veba Salgınları.....	2
1.1.1 İlk veba salgını.....	2
1.1.2 İkinci veba salgını	2
1.1.3 Salgının şehir yaşamına, yönetime ve ekonomiye yönelik sonuçları .3	
1.2 Kolera Salgınları	3
1.2.1 Kolera salgının ticaret yolları ile yayılması.....	4
1.3 Çiçek Hastalığı Salgınları.....	4
1.3.1 Japon çiçek hastalığı salgınının etkileri	5
1.3.2 Yeni dünya çiçek salgınının etkileri.....	6
1.4 Tüberküloz Salgınları.....	6
1.5 KOVİD – 19	7
1.5.1 SARS.....	7
1.5.2 MERS	8
1.5.3 Kovid-19 pandemisinin etkileri	9
1.5.4 Kovid 19’un olumlu etkileri	11
2. SALGINLAR ile SALGINLARLA MÜCADELE ETMEK	13
2.1 Salgın Yönetimi ve Bireysel Önlemler	13
2.2 İşverenlerin Ne Yapmalı.....	14
3. DÜNYADA PANDEMİ SÜRECİNE İLİŞKİN YAPILAN ÇALIŞMALAR	16

4. KOVİD-19 PANDEMİSİNİN TURİZM SEKTÖRÜNE ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ VE SONRASINDA TURİZM SEKTÖRÜ	17
5. KOVİD-19 PANDEMİSİNİN TÜRKİYE'YE EKONOMİK ETKİLERİ..	19
5.1 KOVİD-19 Pandemisinin Turizm Ve Yeme İçme Sektörüne Etkileri.....	19
5.2 Türkiye Ekonomisine Yönelik Yapılan Çalışmalar	20
6. YEME İÇME SEKTÖRÜNDE TEKNOLOJİNİN ÖNEMİ	25
7. PANDEMİNİN İŞGÜCÜ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	26
7.1 Kovid-19 Pandemisinin Çalışma Üzerindeki Etkileri.....	28
8. İSTİHDAMA YÖNELİK OLARAK ALINAN TEDBİRLER	30
9. KOVİD-19 PANDEMİSİ'NİN YIYECEK İÇECEK İŞLETMELERİNE OLAN ETKİLERİNİN İŞLETME SAHİPLERİ VE ÇALIŞANLAR AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ: İSTANBUL BEYOĞLU ÖRNEĞİ ...	32
9.1 Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	32
9.2 Araştırmanın Veri Toplama Yöntemi	32
9.3 Araştırma Evreni (Ana Kütlesi) ve Örneklemi.....	33
9.4.Araştırmanın Sınırlılıkları.....	33
9.5.Araştırmanın Bulguları.....	34
10. KRUSKAL WALLİS TEST	42
11. SONUÇ VE ÖNERİLER	46
12. BULGULAR.....	48
KAYNAKÇA.....	51
EKLER.....	56
ÖZGEÇMİŞ	60

TABLolar LİSTESİ

Sayfa

Tablo 9.1: Ankete katılanların demografik özellikleri.....	34
Tablo 9.2: Pandemi süreci ile ilgili Oluşan belirsizliklerden endişeliyim	35
Tablo 9.3: Pandemi süreci ile ilgili İşimi kaybetme korkusu yaşıyorum.....	35
Tablo 9.4: Pandemi süreci ile ilgili Sosyal hayatımın daralması beni olumsuz yönde etkiledi.....	36
Tablo 9.5: Pandemi süreci ile ilgili Finansal sorunlar yaşıyorum	36
Tablo 9.6: Pandemi süreci ile ilgili Toplumda stres ve gerginlik ortamı oluştu	37
Tablo 9.7: Pandemi süreci ile ilgili Tüketiciler çevre ve sağlık konularında bilinçlendiler,tüketici beklentileri arttı.....	37
Tablo 9.8: Pandemi süreci ile ilgili Tüketiciler daha tedirgin, güvensiz hale geldiler	37
Tablo 9.9: Pandemi süreci ile ilgili İşyeri ile tüketiciler arasında etkileşim azalmıştır	38
Tablo 9.10: Pandemi süreci ile ilgili Tüketici beklentileri farklılaştı, tüketicilerin beklentilerini tahmin etmek güçleşti.....	38
Tablo 9.11: Pandemi süreci ile ilgili Kısıtlamalardan dolayı işletmenin satış hacminin düşmesinin olumsuz etkilerini hissediyorum.....	39
Tablo 9.12: Pandemi süreci ile ilgili İşletmede salgınla mücadele konusunda gerekli tüm tedbirler (eldiven, maske, bone kullanımı vb.) alınmaktadır	39
Tablo 9.13: Pandemi süreci ile ilgili Paket servise geçiş ile servis kalitesi artmıştır	40
Tablo 9.14: Pandemi süreci ile ilgili Yeni teknolojileri öğrenip farkındalığım arttı	40
Tablo 9.15: Pandemi süreci ile ilgili Normale dönmek için bakanlıkça alınan önlemler yeterlidir.....	40
Tablo 9.16: Pandemi süreci ile ilgili Gelecekte oluşabilecek yeni salgınlara karşı önlem alma ihtiyacımız arttı.....	41
Tablo 10.1: İşletmecilerin yaşlarına göre verilen cevaplar arasındaki farkın analizi	42
Tablo 10.2: İşletmecilerin tecrübelerine göre verilen cevaplar arasındaki farkın analizi	43
Tablo 10.3: İşletmecilerin medeni durumlarına göre verilen cevaplar arasındaki farkın analizi.....	44
Tablo 10.4: İşletmecilerin aylık gelirlerine göre verilen cevaplar arasındaki farkın analizi	45

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 4.1: 2020 Tahmini - Uluslararası Turist Seyahatleri 18

KISALTMALAR

2019-nCoV : 2019 Yeni korona virüs

WHO : World Health Organization

CDC : Centers for Disease Control and Prevention

GSYİH : Gayri safi yurt içi hasıla

UNWTO : Dünya Turizm Örgütü

ÖZET

COVID-19 PANDEMİSİ'NİN YIYECEK İÇECEK İŞLETMELERİNE OLAN ETKİLERİNİN İŞLETME SAHİPLERİ VE ÇALIŞANLAR AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ: İSTANBUL BEYOĞLU ÖRNEĞİ

Bu çalışmada, yiyecek içecek işletmelerinin ve çalışanlarının pandemi sürecinde karşı karşıya kaldığı maddi ve manevi yıpranmanın onların kişisel ve kurumsal başarılarının covid-19 pandemisiyle ilişkisi uzmanlar tarafından hazırlanan anket ifadeleri ile test edilmiştir. Pandemi süreci, kişisel ve örgütsel başarı yanında yiyecek içecek sektörü çalışanlarının özel yaşamlarına dahi ulaşan geniş bir etki alanına sahiptir. İş verenlerin yiyecek içecek sektörü çalışanlarından öncelikli beklentisi, verimli ve devamlı çalışmalarının gerçekleşmesidir. Beklentinin karşılanması başarının maksimum seviyeye ulaşması, sektör çalışanlarının kaliteli bir iş yaşamına sahip olmasını gerektirmektedir bu da ancak yiyecek içecek sektörü çalışanlarının iyi bir yaşam kalitesine sahip olmasıyla mümkün olacaktır. Bunun sağlanması yiyecek içecek sektörü çalışanlarının kişisel başarısıyla doğru orantılıdır. Ancak 2020 mart ayından itibaren Türkiye’de de görülmeye başlayan Covid-19 sorunu sektör ve çalışanlarının sağlıklarını etkilediği gibi, iş yaşam kalitelerini de etkilemiştir. Bu dönem zarfında, kısmi kapanmalar ve tam kapanmalar ile devam eden tedbirler sektör ve çalışanlarının kısmi zamanlı çalışma ve işsiz kalma durumlarına yol açmıştır. Bu doğrultuda hazırlanan çalışmada amaç, pandemi sürecinde yiyecek içecek sektöründeki işletmelerin ve çalışanlarının pandemi sürecinden nasıl etkilendiğini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda çalışmanın evreni İstanbul/Beyoğlu seçilmiş ve bu bağlamda konu derinlemesine ele alınarak, analiz edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: COVID-19 Pandemisi, Yiyecek İçecek Sektörü, Yiyecek İçecek Sektörü Çalışanları, Pandeminin Yiyecek İçecek Sektörüne Etkileri

ABSTRACT

EVALUATION OF THE EFFECTS OF THE COVID-19 PANDEMIC ON FOOD AND BEVERAGE BUSINESSES BY BUSINESS OWNERS AND EMPLOYEES: THE CASE OF ISTANBUL BEYOĞLU

In this study, the relationship between the financial and moral attrition of food and beverage businesses and their employees during the pandemic process and their personal and institutional successes with the covid-19 pandemic was tested with questionnaire statements prepared by experts. The pandemic process has a wide impact area that reaches even the private lives of food and beverage industry employees, as well as personal and organizational success. The primary expectation of employers from food and beverage industry employees is the realization of their efficient and continuous work. Meeting the expectation, reaching the maximum level of success, requires the employees of the sector to have a quality work life, and this will only be possible if the employees of the food and beverage sector have a good quality of life. Ensuring this is directly proportional to the personal success of the food and beverage industry employees. However, the covid-19 problem, which started to be seen in Turkey as of March 2020, has affected the health of the sector and its employees, as well as the quality of work life. During this period, partial closures and full closures and ongoing measures caused the sector and its employees to work part-time and become unemployed. The aim of the study prepared in this direction is to reveal how businesses and employees in the food and beverage sector are affected by the pandemic process. For this purpose, Istanbul/Beyoğlu was chosen as the universe of the study and in this context, the subject was discussed in depth and tried to be analyzed.

Keywords: *COVID-19 Pandemic, Food And Beverage Industry, Food And Beverage Industry Employees, Effects Of Pandemic On Food And Beverage Industry*

GİRİŞ

2019 yılının aralık ayının sonuna doğru Çin'in Hubei eyaleti Wuhan Şehrinde bilinmeyen nedenlerle pnömoni (zature) vakaları görülmeye başlanmış ve bu vakaların yeni bir tür (2019-nCoV) korona virüs olduğu tespit edilmiştir. Korona virüs vakaları önce Wuhan şehrinin tamamında daha sonra ise Çin halk cumhuriyeti ve tüm dünyada yavaş yavaş artış göstererek görülmeye başlanmıştır. (Liu 2020). Bu yeni virüs Dünya Sağlık Örgütü(WHO) tarafından kovid-19 olarak tanımlanmıştır. 11 Mart 2020 tarihinde Dünya sağlık örgütü tarafından vakalardaki yüksek artış ve ölümler nedeniyle Pandemi ilan edilmiştir. Bu virüsün bulaş yolu insandan insana yakın temas hava yolu ve çevre faktörleri ile bulaşması sebebiyle halk sağlığı önemleri halka açık alanlarda toplantıların kısıtlanması okulların eğitime uzaktan eğitime geçmeleri kafe, restoran, spor salonları, halı sahalar,düğün, nişan organizasyonları gibi etkinliklerin kısıtlanmasıyla sınırlandırılmış ve buna ek önlemlerde gelişen süreçte alınmıştır. Bu kararlara ek tamamen kapanmalarda dünyada farklı zamanlarda alınan önlemler arasında olmuştur. (Heymann ve Shindo 2020) Amerika'da Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezleri (CDC) Pandemiden en az şekilde hasarla kurtulabilmek için gerekli olan sosyal mesafe önlemlerinin insanların dış dünyadan koparak yalnız hissedebileceği ve insanlarda telaş ve strese sebebiyet verebileceğini belirtmektedir. Stresin sebebiyet vereceği durumlar insanların kendilerine yada sevdiklerine zarar geleceği işlerini kaybedecekleri yada geçim sıkıntısı çekecekleri konusunda korkular duyabilmektedirler. Stresin beraberinde getirdiği uyku ve yemek düzenin bozuklukları, Mental ve kronik sağlık sorunları ile sigara ve alkol kullanımlarında artış gelecek kaygısı yalnızlık belirsizlik gibi diğer etkenler stresin diğer etkileridir. kovid-19 pandemisinde etkinlenme şekilleri kişilerin finansal durumları, Sağlık durumları, Geçmiş duygusal deneyimleri, Yaşam şekilleri, Yaşadığı toplum ve çevresi'ne bağlı olarak farklı şekillerde etkilenebilmektedir. Çocuklar ve ergenler, aile bağları kuvvetli olanlar gelişim geriliği yada yetersizliği bulunanlar pandeminin vermiş olduğu mental tahribattan daha yoğun bir şekilde etkilenmektedirler. (CDC TEAM 2020)

Kovid-19 pandemisinde iş ve gelir kaybı, yorgunluk, bıkkınlık, gelecek kaygısı, stres, belirsizlik, hareketsizlik, zorunluk asosyallık gibi konular meslek gruplarındaki kişilerde yoğun strese sebebiyet vermektedir. Birbiriyle doğrudan bağlantılı olan iş ve yaşam kalitesi olgusu, yiyecek içecek sektörü çalışanları ve yöneticilerinin iş verimlerinin yetkinlikleri üzerindeki değişim üzerine düşülmesi gereken önemli bir konudur. Yiyecek içecek sektöründe ve diğer sektörlerde çalışan kişilerin bireysel ve kurumsal başarıları sağlıklı ve sürdürülebilir yaşam kalitesine psikolojik olarak rahat bir bilinç düzeyine sahip olması iş ve yaşam kalitelerinin istenilen düzeyde tutulmasının yoludur. İşin kalitesini aynı düzeyde tutmanın yada artırmanın yolu yiyecek içecek sektörü çalışanlarının bireysel, sosyal, psikolojik, beklentilerinin sürekli güvence altında tutularak işlerine odaklanmalarını sağlamak olmalıdır. Yiyecek içecek sektörü çalışanlarının sağlıklı güvende ve mutlu olmaları kurumsal hedeflerinin ve bireysel başarılarının gerçekleştirilmesinde çok büyük rol oynamaktadır. Yiyecek içecek sektörü çalışanlarının motivasyon düzeylerinin yüksek tutulması iş güvencesi ve belirsizliğin ortadan kaldırılmasıyla mümkün olacaktır belirsizlik ve yaşam kalitesinin finansal ve mental olarak düşmesi beraberinde iş ve kişisel bozulmaya sebebiyet vermektedir. Sağlıklı yaşam kalitesi ve beraberinde iş yaşam kalitesi yiyecek içecek sektörü çalışanlarının memnun olmaları işlerini daha iyi yapmaları hem işletme hemde kişinin memnuniyeti için son derece önemli bir olgudur. Maddi ve manevi açıdan sağlıklı yaşam ve iş yaşam kalitesi yiyecek içecek sektörü çalışanları için hem kişisel gelişimlerine hem çevrelerine hemde müşteri memnuniyeti için son derece önemli işlemlere sahip kavramdır. 2019 dan itibaren tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde etkili olan kovid-19 pandemisinin sağlığın yanında hayat ve iş kalitesini son derece kötü etkilemiştir bu etkiden en ağır yarayı ülkemizde turizm sektörü bunun içinde biraz daha detaylandırırsak yiyecek içecek sektörü ve bu sektörde çalışanlar etkilenmiştir. Yiyecek içecek sektörü için gel al ve paket servisleri gibi alternatif yollar için izin verilsede çoğu işletme ve çalışanları bu krizin altında zorlanmışlar ve iş ve yaşam kalitelerinde son derece ciddi sorunlar ortaya çıkmıştır. (Güven 2021)

1. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE SALGIN KRİZLERİ

1.1 Veba Salgınları

Etken bakteri, gram negatif kokobasil *Yersinia pestis*, Fransız Alexandre Yersin (1863-1943) tarafından tanımlanmıştır. En yaygın cins hıyarcıklı formdur; hıyarcıklı veba. *Y. pestis*'i enfekte fareleri ısırarak alan pire bu mikroorganizmayı insan derisine aşıladıktan 2 ile 8 gün gibi süre içerisinde bulgular ortaya çıkar. Mortalite kan zehirlenmesi ve zatürre bu yolla ile artar. 541, 1347 ve 1894 yıllarında dünyada her defasında yüksek ölüm oranlarına sebebiyet veren üç veba salgını kaydedilmiştir. Herkesin değişik dağıtım kanallarına ve bölgesel kaynaklarına sahip olduğundan bahsedilmektedir. 160 yılında Hun krallığının yıkılmasında rol oynamıştır. 165 ile 180 senelerinde Roma İmparatorluğu'nda yaklaşık beş milyon kişinin ölümüne neden olmuştur. (Frith 2012)

1.1.1 İlk veba salgını

Resmi olarak görülen ilk veba salgını 541 yıllarında Mısır'da başladı dini, sosyal ve. Ekonomik birçok belirtisi görülen bu pandeminin, Bizans'ın güç kaybetmesine neden olduğu için imparatorun onuruna "Justinian Pest (541-542)" olarak adlandırıldı. İmparatorluk., Orta ve Güney Asya, Kuzey Afrika ve Avrupa, 'daki nüfusun %50 ile %60'ının bu salgında kaybolduğu tahmin ediliyor.. (SHERMAN 2016)

1.1.2 İkinci veba salgını

"Kara ölüm" (1347-1351): Hastalığa kara ölüm denmesinin asıl sebebi siyah şişliklerin hastalığın en büyük göstergesi olmasıydı. 1330'larda dünyaki iklim değişikliği bozkırdaki kemirgenlerin hayatını mahvetti, kuru ve yoğun sıcaklıktaki hava şartları rüzgarlar ile birlikte pire, bakteri, ve hayvanları çöllerden Moğol yerleşimlerine sürdü, hastalık taze baharat ticaretiyle Asya ve Avrupa'ya getirildi, ipek vb. birkaç nükleer savaşta şiddetten etkilenmiştir. (ANDREV 2000)"Kara ölüm", ortaçağ toplumunda yaşamın tüm yönlerini değiştirdi ve feodalizmi alt üst

etti. (SHERMAN 2016) 1720-1722 senelerinde 75 ile 200 milyon arasında insanın hayatlarını kaybettiği düşünölen Başlangıcı Fransa'da olan büyük Marsilya salgınından sonra üçüncü pandeminin 1855 yıllarında Çin'de başlayıp yayılacağı tahmin ediliyor. 1898-1918 seneleri arasında bulunan 10 yılda 12,5 milyon Hint vatandaşının öldüğü tahmin ediliyor. (ANDREV 2000)1950'lerden sonra veba salgınları önleyici tedbirler ve antibiyotik kullanımı ile yavaşlayabilir, ancak hala küçük salgınlar görölebilir.

1.1.3 Salgının şehir yaşamına, yönetime ve ekonomiye yönelik sonuçları

İnsanlar zaman içersinde olağan dışı koşullar oluşturmuşlardır ve bu olağan dışı koşulları her zaman tersine çevirmeyi bilmişlerdir. Avrupa'da olan büyük veba pandemileri önemli değışiklikleri beraberinde getirdi. Salgının kültürel, politik ve ekonomik sonuçları onu bir hastalıktan tarih kitaplarına konu olan bir olguya yükseltmiştir. Pek çok düşünür ve yazar günümüz Avrupa'sının nüfus genişlemesini engellediği, feodalizmi yıktığı, kentsel mimariyi değıştirdiği, halk sağlığına katkı sağladığı ve ormanları koruduğu için refah düzeyine olumlu etkisi olduğunu söylüyor. (Harris 1994)

1.2 Kolera Salgınları

V. cholerae'nin neden olduğı kolera hastalığı, su ve çarpaz bulaşma ile gıdalarla bulaşan ve ıveğen ishale sebebiyet veren bulaşıcı hastalıktır. İlk görölen kolepandemik 1817 senesinde meydana gelmiştir bu onu 19. yüzyılın en tehlikeli ve ölümcül hastalığı yaptı. 2004 ile 2014 senelerin toplam olarak 2.260.389 vaka göröldü ve 45.543 kişinin hayatını kaybetmesine neden oldu. Çok kısa bir zaman içersinde bir kaç saat kadar bir sürede ölüme sebebiyet veren hastalıkta etkili tedavi ile ölüm oranı %20'den %1 in daha altına düşürölebilmektedir. (F ve S 2015).

Hala zaman zaman salgınlara neden olabilen kolera, Dünyada ilk görölen yerin Asya olduğı biliniyordu ve 1817 ile 1824 yıllarında milyonlarca insan hayatını kaybetti. 19. yüzyılın üçüncü büyük kolera salgını 1852'den 1860'a kadar sürdü. Üçüncü salgın ise Hindistan'da göröldü ve Ganj Nehrinin Çatal ağızından başlayıp yayılarak Asya, Avrupa, Kuzey Amerika ve Afrika'da bir milyondan fazla insanı öldürdü. Londra'nın fakir bir bölgesinde çalışırken, İngiliz doktor John Snow kolera

vakasını gözlemledi ve nihayetinde kirli suyun bu hastalığın yayılma yolu olduğunu göstermeyi başardı. (F ve S 2015)

1.2.1 Kolera salgınının ticaret yolları ile yayılması

Yüzyıllar boyunca kolera, Hindistan alt kıtasının nehir bölgeleriyle sınırlıydı ve ara sıra Mekke'ye ticaret gemileriyle orta doğu tarafından görüldü. Ancak büyük ölçüde ticaret, göç, askeri çatışma ve emperyalizm (en büyük etken köle ticareti) ile yayıldı ve sanayileşmenin gelişmesi hastalığın yayılma hızını artırdı. Hastalığın sebebi anlaşılmadan önce ülkeler sağlık için değişiklik yapmadı. Robert Koch, kolera'nın sebebini bulmanın akabinde, toplumsal hizmetler tarafından desteklenen bir sağlık altyapısı kurulmaya başlandı. Bunun yanında viral enfeksiyonların önlenmesi için uluslararası kuruluşlarda da yer almaya başlamıştır. (Armağan, BİNGÜL ve Rengin 2020)

1.3 Çiçek Hastalığı Salgınları

Devasa Katliam ve Bir Halk Sağlığı Başarısı ”: Tarihin en yaygın ölümlerine neden olan ve tahminen 300-500 milyon kişinin ölümüne neden olan bulaşıcı bir hastalıktır. Mısırdaki bulunan firavunların deri izlerinde gösterilmektedir . İki çeşidi bulunan virüs: Variola major (yaklaşık %30 ölümcül) ve variola minör. Hastalık damlalar, ten tene temas ve başkalarının giydiği giysileri giyerek yada yatak yoluyla bulabilir. (CDC TEAM 2020)

Çiçek hastalığı çok büyük kitleleri tarihten sildi ve bazı uygarlıkları yok etti. Aztekler ve İnkalar tarafından yerlerinden edilen "istilacılar", yarımkürenin ekonomisini sürdürmek için ölü yerlileri milyonlarca siyah köle ile değiştirmek zorunda kaldılar. Edward Jenner, 1796 yılında suççuğu virüsünden aldığı aşı ile sıhhati yerinde olan bir insanı hafif derecede hasta etmiş ve çiçek hastalığı virüsüne (variolyasyon) karşı bağışıklık kazandırmıştır. Neredeyse iki yüzyıl sonra, 1980 li yıllarda Dünya Sağlık Örgütü dünyanın bu virüsten kurtulduğunu ilan etti ve aşının zorunlu olarak yapılmamasını tavsiye etti. Halk sağlığında uluslararası kabul gören en büyük başarı olarak bu hastalığın tarihten kalkması bir ilk olmuştu ve bu başarı aşının bulunması, erken teşhis ve takip edilmesi sayesinde olmuştur. (CDC 2020)

1.3.1 Japon çiçek hastalığı salgınının etkileri

Japonyada görülen çiçek hastalığı pandemisi 735'te Tokyo'da patlak verdi ve yayıldı ve iki sene içerisinde bir milyon kadar insanı öldürdü. Japon nüfüsü yaklaşık 3 te 1'lik bir kayıp yaşadı bu salgınla beraber ölümlerin büyük kısmı çocuktan ancak aristokratların ölümleri oranlarında hatırı sayılır derecede yüksekti. Asya ile Japon anakarası arasındaki alışverişin çoğalması, ülkede hastalıkları ve salgınları artırdı. Japon balıkçıların bu ticaret sırasında hastalığı ülkelere getirmeleri muhtemel gözüküyor. Hastalığın Kore yarımadasındaki tarım arazilerinde yayılması, tarım ürünlerinde verimin düşmesine ve açlığa neden oldu. Japon yetkililerin hastalığın bulunduğu Kore Yarımadası'ndaki bölgeden geçişi, hastalığın ülke geneline yayılmasında etkili oldu. Japonya'da vergi muafiyetlerinin uzatılması hastalığın yayıldığını gösteriyor. Nüfüsün %25-35'ini etkileyen hastalık . pandemi, bir taraftan hayat kaybına diğer taraftan ise göç edenlerin çoğalmasıyla çalışan nüfusu menfi olarak etkiledi. İşgücünün büyük yer değiştirmesi inşaat ve tarım sektörlerini etkiledi. Pirinç hasadı bu değişimden özellikle etkilenmiştir. Bu sorunu çözmek için devlet haklı için destekler sunmuştur bunlar vergi muafiyetleri ve çalışmak isteyen kişilere araziler tahsis edilmiştir. (FARİS 2009)

Nüfus durgunluğuna sebebiyet veren ikinci faktör, sekizinci yüzyılda en varlıklı ve ekonomik açıdan en önemli bölge olan Kinai (Japonya'nın en gelişmiş bölgesi) çevresindeki doğa düzenindeki bozulmaydı. Pandemi Japonya'nın kızılçam ormanlarını tüketmesinden sonra Budizm'in Japonya'da yayılmasını desteklemek için imparator tarafından yaptırılan tapınaklar, türbeler ve aristokrat konaklar için kereste ve çatı kiremitleri imalatı ve bunun sonucunda Kinai ve çevresindeki ağaçsız dağlar daha az üretmeye başladı. yağmur ve daha fazla erozyon. Verimsizlik ile susuz iklimin etkilerinin artması çiftçileri bakir topraklara göç etmeye yöneltmiştir. Ekonomideki bir sorun ise ticareti kolaylaştırmak adına çıkarılan bakır paralar bu salgınlarda büyük ölçüde değer kaybına uğradı bunun sonucunda bu paralar işi yaramaz hale gelerek ekonik anlamda farklı bi sorun daha meydana getirdi. (FARİS 2009)

1.3.2 Yeni dünya çiçek salgınının etkileri

Çiçek hastalığının dünya tarihi üzerinde önemli bir etkisi vardır. 18. yüzyılda Avrupa'da iktidarı elinde tutan beş hükümdar da dahil olmak üzere her yıl 400.000 kişiyi öldürdü. (Stefan 2005)

Yeni Dünya'nın 1492'de Columbus ve sonraki kaşifler tarafından keşfi, onunla birçok etkileşimi beraberinde getirdi. Avrupalılar daha önce bilmedikleri yeni bir ürünle tanışırken, yeni kıtada tedavisini bilmedikleri yeni hastalıklarla (özellikle kızamık ve çiçek hastalığı) da karşılaştılar. Bu hastalıkların yerli halk üzerinde yıkıcı etkileri oldu. Çiçek hastalığının Kuzey Amerika Yerlilerinin üçte birinden fazlasını öldürdüğü tahmin edilmektedir (Matillano 2011).

Meksika'da, nüfusun Avrupa'dan gelen hastalıklar nedeniyle 1519-1620 yılları arasında 28 milyondan 1,6 milyona düşeceği tahmin ediliyor. (Clieve ve Mauren tarih yok)Dünyada yaklaşık 500 milyon insanın çiçek hastalığından öldüğü tahmin ediliyor. Hastalıkla ilgili çalışmalar sonucunda, Dünya Sağlık Örgütü 8 Mayıs 1980'de çiçek hastalığının dünya çapında eradike edildiğini doğruladı. (Tognotti 2014)

1.4 Tüberküloz Salgınları

Neden olan basili (*Mycobacterium tuberculosis*) ilk kez ortaya koyan Robert Koch, bu çalışmasıyla 1905 yılında Nobel Tıp Ödülü'nü kazandı. Tüberkülozun tarihi insanlık tarihi kadar eskidir. (TORAKS 2018)Beş bin yıl öncesine ait Mısır mumyaları incelendiğinde bazı kişilerin tüberkülozdan öldüğü tespit edildi. MÖ.5 Antik Yunan döneminde. 19. yüzyıl belgesinde Hipokrat, bu hastalığın o dönemde çok sayıda ölüme neden olduğunu ve daha çok gençlerde görüldüğünü belirtmiştir. (SHERMAN 2016)

17. yüzyılda Avrupa'da başlayan ve yaklaşık 200 yıl süren salgında çok sayıda kişinin hayatını kaybettiği biliniyor. Tarihte "Büyük Beyaz Veba" olarak da bilinir (ANDREV 2000) Tüberküloz, edebiyatta ve sanatta çokça tartışılan ve tartışılan hastalıklardan biridir. Daha önceki yıllarda entelektüel grubun hastalığı olarak görülmüş ve romantik ve manevi gücü temsil etmiş, ancak 20. yüzyılda utanç verici, fakir ve eğitimsiz bir hastalık olarak gözden düşmüştür. Bulaşma şeklinin anlaşılmasına ve direnç gelişimine rağmen, etkili tedavi stratejileri ve aşılardan

sayesinde sayı azalmakla birlikte, tüberküloz önlenabilir ölüm nedenlerinin başında gelmektedir.

1.5 KOVID – 19

Aralık 2019'da Çin'in Hubei bölgesinin başkenti Wuhan'da başladı. Belirlenebilir bir neden olmaksızın gelişen, tedavi ve aşıya yanıt vermeyen bir zatürrenin ardından SARS-CoV-2'ye yeni bir koronavirüsün neden olduğu anlaşıldı ve hastalık salgına dönüştü. Avrupa, Kuzey Amerika, Asya Pasifik ülkeleri ve tüm dünyaya yayılmıştır. Salgın 11 Mart 2020'de "pandemi" ilan edildi Yüksek iletim kapasitesi ile kişiden kişiye bulaşabilir. Her üç kişiden birinin diğer üç kişiye aktarılmasıyla oluşan on döngü sonunda hastalık etkeni 59 bin kişiye bulaşiyor. Ocak ayında virüsün bulaşma hızı arttı ve dünya genelinde tüm ülkelerde virüs vakaları bildirilmeye başlandı. 13 Mart 2020 itibarıyla koronavirüs salgınının merkez üssü Avrupa olarak değişti. 25 Mart 2020'de dünya genelinde 415.876 vaka, 107.811 iyileşme ve 18.574 ölüm bildirildi. (Butler 2021)

1.5.1 SARS

Şiddetli Akut Solunum Sendromu (SARS) 2002-2004, Viral solunum hastalığıdır ve buna sebebiyet veren hastalık Kovid-19 hastalığıdır. Bu pandemenin ilk görüldüğü zaman olarak 16 Kasım 2002'de Foshan, Guangdong, Çin'de keşfetti. Hastalık dünya çapında bir pandeminin başlangıcı haline gelmeden Güney Amerika,, Kuzey Amerika, Asya ve Avrupa 'daki pekçok ülkede görülmeye başlandı. Dünya Sağlık Örgütü'ne (WHO) göre 2003 senesindeki salgın süresince küresel olarak 8.098 kişi SARS hastalığından etkilenmiş, etkilenen kişilerden 774'ü ölmüştür (cdc 2004) SARS hastalığının sebebiyet verdiği ekonomik etkiler ise diğer pandemilerden daha farklı bir şekilde incelenmiştir. Asya kıtasında bulunan ülkeler için yapılan araştırmalar, esas olarak turizm ve perakende gibi sektörlerde SARS'ın verdiği zararı değerlendirmeye odaklanmaktadır. Ancak artan uluslararası ticaret nedeniyle SARS'ın ticari etkisi ülkeleri etkiledi. Dünya üzerindeki herhangi bir ülkede yaşanan her ticari dalgalanmanın globalleşme ile bağlantılı olarak artan ticari ve finansal bağlarla hızla diğer ülkelere etkisini göstermesi yüksek ihtimaldir. Dünyaki

ticaret ağıları daha sıkı hale gelip bir biriyle olan ticareti geliştikçe, SARS benzeri bulaşıcı hastalıkların küresel maliyeti artacaktır. (WHA ve MCKİBBİN 1998)

1.5.2 MERS

Kovid-19 öncesi salgın, 2015 yılının MERS salgınıdır. Haziran 2012'de Suudi Arabistan'da kayıtlara geçirilen viral zatürre vakasında yeni tip Kovid-19 rapor edilmiştir. Arap Yarımadası'nda kısa sürede türeyen ne olduğu konusunda net bilgi bulunmayan çok tehlikeli ve ölüme sebebiyet veren zatürre bazlı virüsün Kovid-19'un (MERS-CoV) adını aldığı duyuruldu (İNAL 2016)Suudi Arabistan Krallığı rapor edilen en yüksek miktardaki MERS-CoV hastasına sahip olduğundan dini ibadet olan hac ibadetinin yapıldığı ülke olması sebebiyle Hac'ın dünya çapında büyük bir salgına sebebiyet verme olasılığı büyük korkuya sebep olmuştur (Tawfiq,, ve diğerleri 2014).

Tüm MERS vakaları Arap Yarımadası kökenlidir ve hastalıktan etkilenenler Arap Yarımadası ve çevresinde seyahat edip yaşamışlardır. Arap Yarımadası dışındaki vakaların çoğu Kore'de görüldü bu virüs Arap Yarımadası'ndaki seyahatinden sonra ülkesine dönen bir turist ile beraber taşındı . MERS, tüm her yaştaki insanlar için eşit derecede zorlayıcı ve bulaşma oranı yüksektir. MERS pandemisi koreye 2,6 milyar dolar vermiştir bu zarar 2,1 milyon turistin pandemi etkisiyle azalması ile ilişkilendirilmiştir. Konaklama, yeme-içme ve ulaşım sektörlerinde ise yabancı ziyaretçilerin azalmasına bağlı olarak bu dönemde oluşan kayıplar tahminen şöyledir ilk olarak 542 milyon ABD doları sonrasında 359 milyon ABD doları ve 106 milyon ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Bu maddi zararlar ise Haziran ve temmuz aylarında yiyecek içecek hizmetleri ve konaklama hizmetleri için 2015 Haziran'da ulaştırma işleri için beklentilerin altında kalan endeksleriyle gösterilmektedir. (Joo, ve diğerleri 2019)

Salgınlardan genel olarak yara alan sektörlerden biri ise hava taşımacılığıdır. Uluslararası Hava Taşımacılığı Birliği (IATA), SARS'ın uçuş sayılarının azalması üzerindeki baskı zamana kadar görülmüş en zorlu salgın olduğunu belirtti. IATA,

2003 senesinde pandeminin Asya ve Pasifik Havayolları'na senelik 6 milyar dolarlık gelir kaybına yol açtığını belirtmişti. (Delivorias ve Nicole 2020)

1.5.3 Kovid-19 pandemisinin etkileri

Koronavirüs olarak da bilinen Kovid-19 veya şiddetli akut solunum sendromu, 2019 senesinde Çin'de görülmeye başlanan ve küresel olarak dünyayı etkisi altına alan salgındır. 2020 temmuz itibariyle ortalama olarak 11 milyon insanın bu virüsten etkilendiği ve bu zamana kadarki rakamlara göre 530.000 insanın öldüğü. Kovid-19 salgını, bulaştığı tüm ülkelerde hayatın akışını bozmuş sosyal maddi ve manevi açıdan herkesi etkilemiştir ve ülkeleri bu konuda yeni pek çok önlem almaya sevk etmiştir. Pandemiye kontrol edebilmek ve halkın sağlığını gözetmek için okulların kapatılması sokağa çıkmanın yasaklanması yada kısıtlanması , seyahatin salgın boyunca zorunlu şartlar dışında durdurulması çalışma şartlarının azaltılması bitirilmesi uygun işler için uzaktan çalışma olanakları oluşturulması gibi pek çok çalışmalar yapıldı. Bu yöntemler insanların günlük yaşamlarını ve çalışma hayatlarını etkilemiş olsa da zorlu ekonomik koşullar ve sosyal sonuçlarla karşı karşıya kalmıştır. (TORAKS 2018)

Bu durum dünyanın en büyük ekonomisi olan ülkeleride içinde alarak ülkeleri ekonomik olarak kötüye yada durgunluk seviyesine getirmiştir bu durum krizlerle ön ayak olurken, önceki ekonomik krizlerin aksine sadece gelişmemiş yada gelişmekte olan ülkeri değil hem gelişmemiş hem gelişmekte olan hemde gelişmiş ülkerin hemen hepsinde ekonomik olarak etkilenme meydana gelip iç yapısını olumsuz etkilerken, uluslararası para sistemi, uluslararası finans ve ticaret dahil olmak üzere hem gelişmekte olan hem de gelişmiş ekonomiler için önemli konuları da ciddi bir şekilde etkiliyor. Ülkelerin pandemiyle birlikte gelen zorunlu kısıtlamalar boğuşan ekonomik sistemi normalleşme ile birlikte toparlanma göstereceği pek çok ülke cari açıklarında ve devlet borçlanmasında ciddi bir şekilde mücadele etmek durumunda kaldı. 2020 için küresel GSYİH'nın düşeceği ve küresel alışverişlerin daralacağı tahmin ediliyor. Ekonomideki bütün aktörler (tüketiciler, çalışanlar, yatırımcılar yerel yönetimler, ve şirketler) ekonomik toparlanmaya ilişkin olumsuz beklentilerine ikna olmadıkça, ülkelerin uygulayacakları politikaların başarı şansının çok düşük olacağı gayet şeffaftır. Kovid-19 pandemisinin ekonomik etkileri ise daha önceki

pandemilerin etkilerinden pek farklı değildir. Arz ve talebin yan etkileri, salgının toplumsal ve parasal açıdan pek çok olumsuz sonuçla mücadele etmek zorunda kalmasıyla. Salgını kontrol altına almak için uygulanan sosyal korunma ve sınırlama, neredeyse tüm sektörü doğrudan ve dolaylı olarak etkiledi. Bu durumlar üretiminin azalması ve yavaşlamasıyla beraber dolaylı olarak gelirlerinde düşmesine neden olmuştur dolayısıyla hem tüketim hemde üretim üzerinde ciddi etkileride olmuştur. (ELGİN ve Başbug 2020)

Krizin arz ekonomisine yansımalarının olumsuz etkisi dikkat çekiyor. Bu etkilerden ilki, salgının kendisinin doğrudan işgücüne katılımı önemli ölçüde azaltmış olmasıdır. Kovid-19 ile enfekte olanlar ve bunlarla temas halinde olanlar ve izole olanlar üretime büyük ölçüde dahil olamıyor. İkincisi, halk sağlığını korumak için alınan önlemler nedeniyle işgücü arzındaki dolaylı azalmadır. Tedarik üzerine bir diğer yansıma ise salgının yayılmasını azaltmak için alınan kısıtlamaların ve alınan önlemlerin üretimin azalmasına neden olması ve tedarik zincirinin olumsuz etkilenmesidir (ELGİN ve Başbug 2020)

Üretim sürecindeki azalma işgücü piyasasını da etkilemekte ve işsizliği artırmaktadır. Kovid-19 salgınının görüldüğü en büyük ekonomilerden biri olan Amerika Birleşik Devletleri'nde işsizlik ödeneğine başvuranların sayısı 33 milyonu aştı ve ülkedeki işsizlik Nisan ayında %10,3 artarak %14,7'ye yükseldi. İşsizlik, 1929 Büyük Buhranı'ndan bu yana en yüksek olarak kaydedildi. (Euronews 2021)Ticari entegrasyonun olduğu bir dönemde, entegre piyasalar bu durumdan olumsuz etkilenirken, ülkeler arasındaki ticaretin azalması ülkeye döviz girişini azaltmaktadır. Bu süreçte dış borcu yüksek ve rezervleri yetersiz olan ülkeler çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Talep tarafında ise kamu ve bireysel tedbirler hizmet sektörünü olumsuz etkiledi.

Okulun uzaktan eğitime geçişi, sosyal alanların kapatılması, ülkeler ve şehirler arası seyahatlerin kısıtlanması, karantina, sokağa çıkma yasakları, esnek ve uzaktan çalışma olanakları, yaşanan korku ve güvensizlik gibi uygulamalar tüketici davranışlarını olumsuz etkilemiş ve bu nedenle ciddi bir etki yaratmıştır. harcama ve dolayısıyla toplam talep üzerine. Ayrıca artan işsizlik, sokağa çıkma yasakları, yaşlılar ve çocuklar için evde kalma gibi sosyal izolasyon uygulamaları devletlerin transfer maliyetlerini artırıyor. Ayrıca pandemilerle mücadele kapsamında kamunun

sağlık harcamalarına yaptığı harcamalar da artıyor. Yeterli kaynağa sahip olmayan ülkeler, kamu harcamalarının en büyük kaynağı olan vergi gelirlerini artırmaya gitmekte ve bu da diğer olumsuz etkilere yol açabilmektedir. Mevcut pandeminin ülke ekonomileri üzerinde birçok olumsuz etkisi bulunmakta ve bu etkiler birbiriyle etkileşim halindedir. Ekonomik canlanmanın yaşanması için her şeyden önce virüsü bastırarak ve halk sağlığı kapasitesini artırmak için gerekli tedbirlerin alınması gerekiyor. Hükümetlerin normalleşme süreci için ekonominin stratejik sektörlerini desteklemesi ve mevcut mali ve ekonomik destek önlemlerinin nasıl uygulanacağını belirlemesi gerekiyor. (Butler 2021)

1.5.4 Kovid 19'un olumlu etkileri

Kovid-19 pandemisinin belki de tek olumlu yönü, doğal çevre üzerindeki iyileştirici etkileridir. Bu süreçte doğal çevre, salgının neden olduğu değişimle kendini yenilemeye çalışmaktadır. Dolayısıyla kovid-19 salgınının kültürel, ekonomik, politik ve çevresel etkilerinin yanı sıra insan ve halk sağlığı etkileri de bulunmaktadır. Bu çalışma, kovid-19 salgınının sosyo-ekonomik, politik ve çevresel etkilerini ve olası sonuçlarını tartışmaktadır.

En önemli sorunlardan biri de insanın çevreye verdiği zarardır. Beklenenden fazla artan nüfus, sanayileşme, plansız kentleşme vb. Bu nedenler çevresel bozulma ve tahribatlara neden olmaktadır. Özellikle insanın parçası olduğu çevreyi ve doğayı kendi arzu ve amaçları doğrultusunda yok etmesi; çevre kirliliği (hava ve su kirliliği), iklim değişikliği, küresel ısınma, gıda kıtlığı vb. birçok soruna neden olmaktadır. Bu durum küresel arenada mücadeleyi gerektirmektedir. Bu amaçla, küresel çevre sorununun temelini oluşturan küresel ısınma sorununa karşı 1997 yılında 191 ülke ve AB tarafından "Kyoto Protokolü" imzalanmıştır. En büyük kirletici ülke olan Amerika Birleşik Devletleri 2005 yılında yürürlüğe giren bu protokolü imzalamamaktadır. Protokolün amacı kirletici gazların emisyonlarını sınırlayarak küresel ısınmayı önlemek ve başta karbondioksit olmak üzere diğer kirletici gazları azaltmaktır. Dünyayı daha yaşanabilir bir yer haline getirmek için küresel ölçekte sera etkisine neden olan . (NAR 2019) Protokolün uygulanabilirliği kovid-19 ile sağlanmıştır.

Virüs salgınıyla birlikte doğa kendini yeniden üretmeye ve yenilemeye çalışıyor. Salgın süreciyle birlikte neredeyse dünyanın her yerinde yaşayan insanlar arasında

hem bireysel hem de toplumsal izolasyon dönemi başlıyor. Sosyal hayat, ticaret ve üretim mekanizmaları, insan hareketliliğini engellemek için devletlerin yasaklaması ile durur. Sonuç olarak fabrikalar ve şirketler; Tatlı su kaynaklarına, denizlere ve toprağa karıştırdıkları kirletici atıklar ve havaya saldıkları kirletici gazlar önemli ölçüde azalır. Salgın sayesinde doğa canlanıyor. Yani bu kısa mola ile doğal ortam rahat bir nefes alıyor. Yapılan ölçümlerde tatlı su kaynaklarının kısmen de olsa yenilendiği ve havadaki kirletici partikül maddelerin önemli ölçüde azaldığı görülmektedir. Bu anlamda kovid-19 salgını, küresel ısınmanın neden olduğu çevre sorunlarının ortadan kaldırılmasına olumlu etki yapacaktır kovid-19 pandemisinin belki de tek olumlu yönü, insan ve doğa arasındaki ilişkide kısa bir süre için de olsa kazananın doğa olması. (ISLAM ve RUME 2020)

2. SALGINLAR ile SALGINLARLA MÜCADELE ETMEK

Salgın hastalıklarla mücadelede en etkili stratejiler arasında karantina, izolasyon, aşılama ve hastalığın kaynağının bulunması, erken teşhis, takip ve tedavi, hastalıkların nedenine göre değişmekle birlikte yer almaktadır. Salgınların tek bir sihirli mermisi olmayabilir. Örneğin Ro değeri yüksek olan birçok salgında karantina yeterince etkili olmayacaktır. Ancak sosyal hijyen kurallarına uyulması, sağlıklı su ve kanalizasyon sistemlerinin sağlanması, sağlıklı ve yeterli beslenme, aşılama, erken teşhis, tedavi ve takip gibi koruyucu hekimliğin her düzeyde önemi vazgeçilmezdir. Ayrıca tüm basamak sağlık kurumlarının koordineli çalışması, epidemiyoloji ve halk sağlığı uzmanlarının yerel ve genel bilim kurullarında görüş ve önerilerinin kullanılması, ülkemizde bu salgında yapılması, kaynakların verimli kullanılması ve sağlık eğitimidir. bireysel koruyucu sağlık hizmetleri için giderek daha önemli hale gelmektedir. Birçok hastalıkla ilgili yüzlerce yıllık deneyim, gelecekteki salgınlara başa çıkabileceğimize dair umut veriyor. (PARILDAR 2020)

2.1 Salgın Yönetimi ve Bireysel Önlemler

Bir virüs salgınıyla başa çıkmanın bir yolu, salgın eğrisini düzleştirmektir. Salgının zirvesini geciktirerek ve zayıflatarak, sağlık sisteminde tıkanıklık önlenir ve bir aşı ve tedavinin geliştirilmesi için zaman kazanılır. İlaç dışı kimyasallarla el temizliği, maske kullanımı, bireysel karantina gibi kişisel önlemler; okulların kapatılması ve kamu etkinliklerine ara verilmesi, kamu sektöründeki iş yükünün azaltılması ve tüm sektörlerde iş hareketliliği gibi sosyal önlemler. Bu nedenle Kovid-19 virüsü ile mücadelede başarı, radikal eylem ve tavizsiz kullanıma dayanmaktadır. Yönetim, Çin'de salgının ciddiyetini anladıktan sonra, Kovid-19 pandemisinin kaynağı olan Hubei bölgesinin başkenti Wuhan'da karantina da dahil olmak üzere çok ciddi önlemler aldı. Güney Kore, etkilenen bireylerin kitlesel anketlerini, yerel karantinalarını ve gözetimini başlattı. Singapur, hastalara ve şüphelilere gönüllü

karantinaya almaları için finansal destek sağladı, uyumsuzluk için cezalar verdi, Tayvan solucan üretimini hızlandırdı, ilaç depolamayı yasakladı (wikipedia 2021)

Ülkemiz süreci sakin ve bilimsel bir şekilde yürütmektedir. Hızla bir bilim kurulu oluşturularak her düzeyde eğitim kurumlarında eğitime ara verildi ve 65 yaş üstü sokağa çıkma yasakları kullanılarak hareketlilik, sosyal faaliyetler ve yüksek hassasiyet süreci ile ilgilenmeye başlandı. KOVID -19'a karşı aşı geliştirme çalışmaları çok uluslu devam ediyor ancak henüz geliştirilmiş bir aşı ve etkili bir ilaç yok. Genel olarak, insan koronavirüsü için spesifik bir tedavi yoktur. Bireysel olarak el hijyenine dikkat etmeniz, bu amaçla ellerinizi en az 20 saniye su ve sabunla yıkamanız, sabun ve suyun olmadığı durumlarda alkol bazlı el dezenfektanları kullanmanız önerilir. Öksürme ve hapsirme sırasında ağızınızı ve burnunuzu kapatın, özellikle öksüren, hapsiran ve yüksek ateşi olanlar başta olmak üzere insan ve hayvanlarla yakın temastan kaçının, sıkışık ve sosyal ortamlardan uzak durun, 1-2 dakikayı geçmeyecek şekilde iletişim kurun. 1-2 metrelik sosyal mesafe; Kaygı, stres, panik, dinlenme, bağışıklık gibi duygusal durumlardan uzak durun. sistemi güçlü tutmak için önerilen yöntemlerdir. Bulaşma ihtimalinden dolayı gerekmedikçe alışveriş merkezlerine ve sağlık merkezlerine gidilmemesi, gerektiğinde temasın en aza indirilmesi için mesafe, maske ve eldiven yardımı ile en kısa sürede çıkılması gibi önlemler. teklifler. 65 yaş üstü yaşlılar ve kronik hastalığı olanlar da dahil olmak üzere tüm bireyler için seyahatin ertelenmesi; Çiğ süt, diyetle az pişmiş hayvansal ürünler de dahil olmak üzere sağlıklı ve güvenli yiyecekler yemek, çiğ sebze ve meyveleri iyice yıkamak bireysel önlemler arasındadır. (wikipedia 2021)

2.2 İşverenlerin Ne Yapmalı

İşverenin başlıca görevi işçisinin sağlığını ve güvenliğini gözeterek ona en uygun optimum şartları oluşturmaktır. İş yerinde çalışanların kovid-19'dan korunmak için gerekli şartları sağlanması, bütün işverenlerin işyerlerindeki bulaşımı ve riskleri göz önüne alarak değerlendirmesi için kullanabilecekleri başlıca bilgilerle sağlanabilir. kovid-19'un yayılmasını önlemek için bazı ek adımlar şunlardır:

- Çalışanın işyerine katılımının gerekliliği değerlendirilmelidir.
- Evden çalışmak. Fiziksel mesafeyi ve diğer önleyici tedbirleri uygulayın.

Çalışanların sağlıkla ilgili bir sorunu veya sorunu olup olmadığını çözün.

- İşyeri kaynakları (sağlık, koruma, gıda vb.). İlk adım olarak çalışanların çalışıp çalışmayacağı değerlendirilmelidir. İşverenlerin kaç kişinin, hangi saatlerde, hangi aralıklarla işte olması gerektiğine dair anlayışıdır.

- İşyerinde normalde olan işleyişense bu dönem için sadece zaruri işlere öncelik vererek iş yoğunluğunun hafiflemesine özen gösterin.

- Çalışanları uzaktan çalıştırabileceğinizi unutmayın eğer böyle bir şansınız varsa kesinlikle uzaktan çalışmasına öncelik verin bu belirtileri gösteren kişileri iş yerinden uzak tutun Boğaz ağrısı, ateş, hapşırma veya öksürme gibi kovid-19 benzeri semptomları olan herkes semptomların başlangıcından semptomları tamamen kaybolana kadar en az 14 gün süreyle işten uzak evinde karantinada kalmalıdır.

- Yurt dışına çıkan çalışanlarınız için en az 14 gün karantinada kalarak işten uzak durması gerekmektedir.

- Pcr testleri ile doğrulanmış bir kovid-19 hastası ile aynı evde bulunan kişi sağlık çalışanları ile iletişim geçerek kovid-19 olduğunu doğrulayan herhangi birine veya olası kovid-19 semptomlarına sahip birine maruz kalan çalışanlar, 112 Acil Servisi'nden destek almalıdır.

- Bir diğer değerlendirme ise sonraki adımları belirlemek. Türkiyedeki işçilerin yapacakları işin gereksiz bir tehlike arz ettiğini düşünerek o işi yapmayı reddetme hakkı vardır. “Uygunsuz bir tehlike, iş yerinin genel bir üyesinin düzenli, günlük faaliyetlerle karşılaşabileceği potansiyel maruziyetin üstünde ve ötesinde “garantisiz, uygunsuz, aşırı veya orantısız” çalışma bir risktir.” Böylesi durumlarda ise işçi, sorunu çözmek için işyerindeki adımları takip etmelidir. İşçi, gereksiz soruşturma tehlikesini işverenine bildirerek işe başlayacak ve işverenin reddi olay bazında ele alması gerekecektir. Sorun çözülmezse işçi ve amir veya işveren SGK ile irtibata geçmelidir. Önleyici bir yönetici daha sonra uygulanabilir ve kullanışlı bir çözüm bulmak için adımlar atacaktır.

(wikipedia 2021)

3. DÜNYADA PANDEMİ SÜRECİNE İLİŞKİN YAPILAN ÇALIŞMALAR

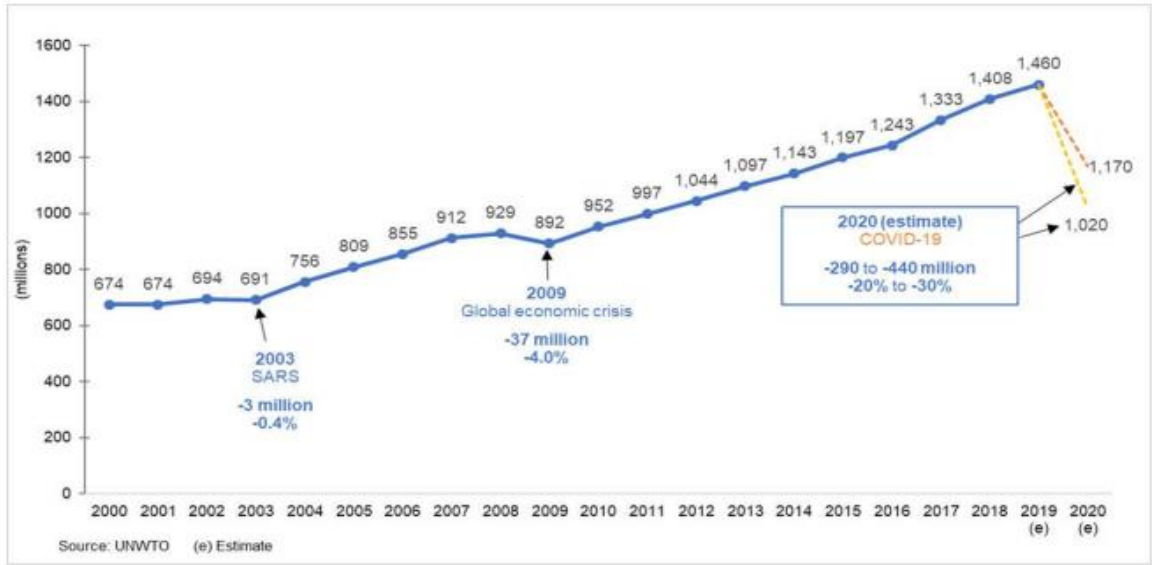
Dünya ekonomisi art arda gelen şoklardan henüz kurtulamamışken, Aralık 2019'da patlak veren salgın tüm dünya ekonomilerini çaresiz bırakmış ve Türkiye ekonomisini de aynı şekilde etkilemiştir. 2019 yılı Aralık ayından itibaren ilk şokun atlatılmasının hemen ardından salgının sosyal ve ekonomik hayata etkileri üzerine yapılacak çalışmalar bu konudaki literatüre önemli katkı sağlayacaktır. Bu çalışmalar çerçevesinde veya çalışmalara bakılmaksızın tüm ülkelerin salgınla mücadele için belirli önlemleri hayata geçirdiği görülüyor. Bu önlemler, piyasaları canlı tutmak için finansal kurumlar, işsizlik yardımları veya kamu harcamalarını içerir. Koronavirüs Hastalığı-19 (kovid-19) salgınının etkilerini tahmin etmek veya anlamak için şimdiden literatürde birçok çalışmanın yer aldığını söyleyebiliriz. (Chudik, Pesaran ve Rebucci 2020)

Yapılan çalışmaların çoğu son yıllarda düşüş eğilimi gösteren dünya ekonomisinin farklı senaryolar altında incelenmesinden oluşmaktadır. Çalışmalar, çok değişkenli modeller kullanarak ve bu modelleri değişkenlerle ilişkileri çerçevesinde kurgulayarak pandemi sürecinin etkilerini anlamaya çalışmaktadır. (McKİBBİN ve FERNANDO 2020) Şubat 2020'de yayınladıkları çalışmada pandeminin dünya ekonomisi üzerindeki etkilerini yedi farklı senaryo kurgulayarak tahmin etmeye çalışmışlardır. Dinamik bir stokastik model kullanılarak yürütülen çalışma, farklı temellere dayanan senaryoları içermektedir. yayılma, ölümler ve ölümler. Çalışmalarında Faiz oranlarının salgından nasıl etkileneceğini anlamaya çalışan modelin sonuçlarına göre, gelişmiş ekonomiler için tahmini eşik seviyesinin, yükselen piyasalar için 0,129 faiz artırımını tahmininin biraz üzerinde, çeyrek başına 0,156 olacağı ortaya çıktı.. Küresel oynaklık eşiği değişkeni, 19 gelişmiş ekonominin 15'inde ve örneklenen 14 gelişmekte olan ekonominin dördünde istatistiksel olarak anlamlıdır. Ancak, eşik etkileri tüm gelişmiş ekonomilerde ve üç gelişmekte olan ekonominin tamamında negatiftir. Ayrıca, analizi 1990'dan daha kısa bir örnekle tekrarladığımızda bu sonuçlar daha da güçlenmektedir. (Chudik, Pesaran ve Rebucci 2020)

4. KOVID-19 PANDEMİSİNİN TURİZM SEKTÖRÜNE ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ VE SONRASINDA TURİZM SEKTÖRÜ

Kovid-19'un olumsuz etkileri ciddi oranlara ulaşması sonucunda ülkeler seyahatlere kısıtlamalar, yasaklar yada şartlar getirdi ve diğer ülkelere uçuşlar durduruldu. Türkiye de ise seyahat kısıtlamalarıyla karşı karşıya olan ülkelere biri olduğu için uluslararası uçuşlar askıya alındı ve sınır kapıları kapatıldı. Ülkede kısıtlamalar getirildi ve 31 şehre giriş ve çıkışlar kapatıldı. İstisnai durumlarda seyahat izni alınarak ve seyahatten sonra 14 gün karantinada kalarak kontrollü bir şekilde seyahat edilmesine izin verilir. Bu durum, ülkelerdeki ekonomik dengenin bozulduğu bunun üzerine bazı iş gruplarının etkilendiği anlamına gelmektedir.

Büyük oranda kötü yönde tesir eden iş alanı turizm ve hizmet sektörüdür. Alınan önlemler otel, taşıma ve yeme içmeyi direkt etkiliyor. Restoranların ve kafelerin işlerinin durdurulması, kısıtlamalar akabinde otobüs ve uçak yolculuklarının durdurulması, otellerde ertelenmesi veya iptal edilmesi ve boş odaların bırakılması turizm sektörü için ciddi iş kayıplarıdır. Bunun tur operatörlerine, seyahat acentelerine ve konaklama operatörlerine büyük mali zararlar vereceğine inanılıyor. Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü'nün (UNWTO) 2019 yılı verilerine göre dünyada 1,5 milyar insan turizm faaliyetlerine katılmaktadır. Ocak ayından itibaren uluslararası turizm hareketlerinin kısıtlanması nedeniyle Dünya Turizm Örgütü, 2020 yılına kadar uluslararası turistlerin %20 - %30 oranında azalacağını tahmin ediyor. (Kreiner ve RAM 2020)

Şekil 4.1 2020 Tahmini - Uluslararası Turist Varışları (Milyon)

Kaynak: (UNWTO Impact Assessment of the COVID-19 Outbreak on International Tourism, 2020)

5. KOVID-19 PANDEMİSİNİN TÜRKİYE'YE EKONOMİK ETKİLERİ

Elde edilen verilerden Türkiye ekonomisinin dalgalı seyrinin 2019 yılına kadar devam ettiği ve 2020 yılı için büyüme rakamlarının %4,0 olarak tahmin edildiği gözlemlenmektedir. Mevcut ekonomik ortamda, IMF tarafından iz düşüm tablolarına Türkiye ekonomisi için %5'lik büyüme oranı eklenmiştir. Türkiye ekonomisi için büyüme rakamları Şekil 1 de verilmiştir. Türkiye ekonomisinin ana hatlarının kısaca belirlendiği düşünülmektedir. Türkiye'de yapılan çalışmalarda ayrı bir başlık altında. Aşağıdaki bölüm, Türkiye'de yapılan çalışmaların bir incelemesinden oluşmaktadır. (KARA, ELİF 2020)

5.1 KOVID-19 Pandemisinin Turizm Ve Yeme İçme Sektörüne Etkileri

Bireylerin karar vermelerinde, destinasyon seçimlerinde ve davranışlarını belirlemelerinde kısa, orta ve uzun vadede bazı değişikliklere neden olmaktadır. Normal şartlar altında tüketicilerin ekonomik ve sosyal tercihleri seyahat kararlarına yansımakta ve insanların rasyonel seçimler yapacakları ve istikrarlı bir eğilim gösterecekleri varsayılmaktadır. Bu bağlamda bireylerin zaman ve gelir durumları ile sınırlı bir çerçevede alternatiflere yönelmeleri beklenmektedir. Ancak pandemi dönemlerinde psikolojik tercihler netleşir ve insanlar korkmaya, endişelenmeye, travmaya ve paniğe kapılmaya başlar. Bu nedenle sıklıkla verilen kararların etkileri uzun vadede ortaya çıkmakta ve kalıcı hasarlara neden olabilmektedir. Öte yandan bireylerin biyolojik organizmalar gibi oldukları ve uyum sağlayan yapılar oldukları da unutulmamalıdır. İçinde bulunduğu karmaşadan çıkıp yeni bir normal yaratabilir. Kuşkusuz, insanların yeni standartlara uyum sağlaması gibi turizm de, şartlar altında yeni çözümler üretebilen ve sürekli yenilik yapabilen bir sistem, sosyal ve teknolojik altyapısını sürekli yenileyen bir organizmadır. Ancak turizmi diğer sektörlerden ayıran yoğun insan etkileşimi ve deneyimi, onu diğer sektörlerle göre hala dezavantajlı kılmaktadır. (Alaeddinoğlu ve Rol 2020)

Bu bağlamda Kovid-19'un az ya da çok tüm sektörleri etkilediği söylenebilir. Ancak emek yoğun bir sektör olan turizm, bu süreçten en çok etkilenen sektörlerden biri olarak kabul edilmektedir. İnsanların salgın dönemlerinde verdiği ilk tepki kendini güvende hissetmektir. Çünkü bu dönemde karar alma süreçlerine hakim olan psikolojik ve sağlık sorunları, ağırlıklı olarak seyahat ve tatil iptalleri ile kendini göstermekte ve bunun sonucunda turizme ilgi azalmaktadır. Şüphesiz yapılan çalışmalar pandeminin süresinin ve virüsün öldürülmesinin tatil davranışlarında farklılıklara neden olduğunu göstermiştir. (KUO, ve diğerleri 2008) yaptıkları çalışmada etkinin hastalığın özelliklerine göre değiştiğini ortaya koymuşlardır. Örneğin, SARS salgınının görüldüğü ülkelerde uluslararası turist sayısında önemli bir azalma olmasına rağmen kuş gribi salgınının görüldüğü ülkelerde aynı etkinin görülmediğini belirlediler. Araştırmacılara göre bu durumun temel nedeni, SARS'ın insanlar arasında yayılma yeteneği ve bilinmeyen bir hastalık olarak tanımlanmasıdır. Ayrıca asıl hasarın boyutunun bilinmemesi paniğin büyük olmasına neden olmuştur.

Tüm krizler turizmi küçük veya büyük ölçekte etkiler. Dolayısıyla krizin çıktığı ülke de bu durumdan olumsuz etkilenmektedir. Örneğin, 2008 yılında yaşanan küresel ekonomik kriz ve domuz gribi en çok İngiltere'yi etkilemiş ve aynı yıl ülkedeki uluslararası turizm talebi önemli ölçüde azalmıştır. Afrika kıtasında etkili olan Ebola virüsü salgını ile Gambiya turizminde de benzer sonuçlar gözlemlendi. (Novelli, ve diğerleri 2018) Sağlıkla ilgili krizlerin turistlerin risk algısını etkilediğini ve turizm talebinde ani düşüslere neden olduğunu belirten araştırmacılar, bu tür krizlerin özellikle turist bağımlısı ülkelerde önemli sosyo-ekonomik yansımalarının olacağını söylüyorlar. Kuşkusuz turizmde seyahat motivasyonunun en temel değişkeni olan turistin kendini güvende hissetmesi, salgından doğrudan etkilenmeyen destinasyonlarda bile turist akışını azaltmakta ve süreci olumsuz etkilemektedir. (PAGE, S; Song, H; WU, D C 2012)

5.2 Türkiye Ekonomisine Yönelik Yapılan Çalışmalar

Kovid-19 pandemisinin altın ons fiyatı ve dolar endeksi üzerindeki etkilerini anlamaya çalıştı. Vaka sayısı ve ölüm sayısının bağımsız değişken, altın ons fiyatı ve dolar endeksinin (Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası) bağımlı değişken olarak alındığı bir model oluşturulmuştur. Tüm değişkenler doğal logaritmaları alınarak

modele dahil edilmiştir. Çalışmanın amacı, altın fiyatı ve dolar endeksi ile vaka ve ölüm sayıları arasında bir ilişki olup olmadığını anlamaya çalışmaktır (ŞİT ve TELEK 2020).

KOVİD'19'un ekonomik aktivite üzerindeki etkileri kısıtlayıcı olmuştur ve tüm ekonomik karar alma birimleri bundan doğrudan etkilenmiştir. Tüm ekonomilerde genişletici para ve maliye politikası uygulanmıştır. Savaş ekonomisi için öneriler bile ortaya çıktı. 1929 Bunalımına da atıfta bulunmaktadır. Ancak kovid-19'un kendi politika gereksinimleri vardır (SOYLU 2020) Türkiye'nin ithalat yaptığı ülkeleri inceleyerek kovid-19'un sektörler üzerindeki etkilerini, işsizlik oranları ve sektörel güven endekslerini anlaşılmasına çalışılmıştır (BALCI ve ÇETİN 2020).

Kovid-19'un atipik bir ekonomik krize neden olduğunu ve bu salgının neden olduğu ekonomik krizlerden fiziksel teması engellemesi ile farklılaştığı belirtilmiştir. Türkiye ekonomisinin pandemi sürecindeki durumunun yanı sıra dünya ekonomisindeki çalkantıların ve sorunların oluşturduğu tehditleri değerlendirmeyi ve salgın sonrası olası durumu analiz etmeyi amaçlayan çalışma, yapılabilecek politika önerilerini sunuyor ilgili kesimler tarafından uygulanmaktadır (YENİŞEHİRLİOĞLU ve Salha 2020).

Turizm talebindeki esnekliğin hayatı tehdit eden bir durumda iptallere neden olduğunu ve II. Dünya Savaşı'ndan sonra ilk kez durduğunu söylüyorlar. 50 kişilik anket sonuçları değerlendirildiğinde, katılımcıların sosyal mesafeleri yüksek konut tiplerini tercih ettikleri ortaya çıkmıştır.

2008 küresel krizinden daha fazla etkisi olan kovid-19, gelişmekte olan ülkelere fon akımlarının büyük sermaye kayıplarına ve çıkışlara yol açmasına neden olmuştur. Makroekonomik analizler sonucunda kriz ve olumsuz etkilerin azaltılmasına yönelik çözümler hakkında kararlar alınmaktadır. Bu sonuç ve öneriler, iç ve dış talebin daralması ve üretimin azaltılmasının uygun politikalar olmadığı, döviz kuru artışının şirketler üzerinde kötü bir etkisi olduğu, bütçe açığının daha da artacağı ve bu açığın olumsuz etkileri olacağı yönündedir. Borç veya vergi artışları nedeniyle ekonomi. Ayrıca Türkiye ekonomisinin risk ve kırılganlıklarının CDS primlerini artırarak büyüme, istihdam, enflasyon, yatırım ve diğer makro değişkenleri olumsuz etkilemesi olarak sıralanabilir. (Nakıboğlu ve Isık 2020)

Betimsel anket modeli ile kullandıkları anket sonuçlarını bilgisayar ortamında analiz edilerek, salgının ekonomi üzerindeki etkilerinin oldukça olumsuz olduğunu düşünen girişimcilere ulaştılar. Anket sonuçlarına göre, katılımcıların çoğunluğu "Ekonomik teşviklerin yetersiz olduğuna inanıyorum", "Küçük işletmelerin kapanma riski taşıdığına inanıyorum" ve "İşsizliğin artacağına inanıyorum" ifadelerine katıldı. İşletme sahiplerinin görüşlerinin, işletmelerinin yasal statüsüne ve aile işletmesi olup olmamasına göre farklılık göstermemektedir. Öte yandan, aylık geliri 5.000 TL ve altında olan, yıllık cirosu 100.000 TL'nin altında olan, temel eğitim düzeyine sahip ve 15 yıl veya daha az faaliyette bulunan kadın girişimcilerin daha olumsuz görüşe sahip oldukları tespit edilmiştir. (Nakıboğlu ve Isık 2020). Pandemi hakkında olumlu düşünen katılımcı bulunmamaktadır. (ALPAGO ve ALPAGO 2020) "Üçüncü Dünya Savaşı'nın gölgesinde ortaya çıkan koronavirüs, yerleşik tüm değişim ve dönüşüm yöntemlerini zorlar" denmektedir. Büyük ekonomik kayıplara sahip ülkelerin reel üretime dayalı olmayan kiralama ekonomilerine dayalı modeller uygulayacağını iddia eden çalışma, o çevrenin tahribatı göz ardı edilerek uzun vadeli sağlık ve sosyokültürel açıdan olumsuz dışsallıkların ortaya çıkabileceğine işaret etmektedir.

(SAK ve Ozatay 2020) çalışmalarında, salgının ne kadar süreceği ve yayılacağı belli olmadığını, bu nedenle ekonomik kaybın boyutunun ve karşılıklı yükümlülüklerin ne ölçüde karşılanabileceğinin belirsizliği içerdiğini söylüyorlar.. "Yıllık katma değer (GSYİH) yaklaşık yüzde 22'si ilk çeyrekte ve yüzde 24,5'i ikinci çeyrekte yaratılıyor. İlk iki çeyrekte yaratılan katma değer aylara eşit dağıldığını varsayalım. Bu durumda bahsettiğimiz dönem kabaca yıllık GSYİH'nin yüzde 7,8'inin yaratıldığı dönemdir. Bu dönemde GSYİH yüzde 10 azalır ise yüzde 0,8, yüzde 20 azalır ise yüzde 1,6 oranında kayıp olacaktır. Bu bir aylık dönem dışındaki dönemde GSYİH bir önceki yıla göre yüzde 5,5 artarsa, yıllık büyüme oranı şu şekilde olacaktır: yüzde 10 kayıp için 4,3, yüzde 20 kayıp için 3,5 ve kayıp 0 için yüzde 66. Olacağını söylüyor (ÖZATAY ve SAK 2020). Kaba hesap detaylandırıldığında, bir dönemde GSYİH'nin %20'si çok fazla bir olasılık olabilir. (BUDAK ve KORKMAZ 2020) bunu başarmanın en önemli yollarından biri olan covid-19 pandemik kronolojik olarak doğru aralığı belirlemiştir. Çalışma incelemesi: "Geçmiş incelemeleri ve bilim yayınlarının raporlarına ilişkin bilgiler; Aslında küreselleşen dünyada daha fazla salgın gidişatta gözlemleyeceğim tüm dünyadan tahmin ediliyordu. Bu ürünlerin hiçbirini satmadım; "Projelerimizde çalışan bir takım mekanikerlerimiz var ve planlarımız üzerinde

çalışıyoruz". Linekline ifade eder. (ERYÜZLÜ 2020) farklı olarak korona salgısının büyük bir korku ve panik ve bunda teknolojinin büyük ölçüde etkisi vurgulanmaktadır.

Kovid-19'un ekonomik etkisinde, büyük çocuklara yönelik gelen salgın, büyük buhran ve 2008 ekonomik krizlerinin etkisine benzer. Bu, uzun yıllardır yaygın olarak kullanılan çok temel bir sistemdir. Finans sektöründe yatırım yapabilmek için risk almalıyız. Finansal risk sektörü, yerel yönetimler tarafından riskin ayarlandığı tek reel sektördür. Dünyada en yaygın kullanılan politika olan TCMB ekonomisinde durum böyle değildir (ERYÜZLÜ 2020) 1948'deki Friedman 30'a kadar helikopter helikopteri "Helikopter Parazit" yerini bir petrol kulesi ile değiştirmemiştir. Ben bir uçak üreticisiyim ve aynı zamanda serbest çalışan biriyim, ilk kez bir helikopterim, nakliye firmasıyım. Türkiye'nin Amerika Birleşik Devletleri'ndeki TCMB üyesi olmayanlara yönelik politika politikası da böyledir (2019 yazılarının %60'ını yayınlamaktadır) ve gayrimenkul sektörü artıştan etkilenecektir. (TANHAN 2020)

"Uluslararası Para Fonu (IMF), Uluslararası Para Fonu himayesinde, Manevi ve Ekonomik Sorunları ve Genel İyi Oluş Düzeyini Ele Almak: IMF'nin Türkçe'ye Uyarlanması" çok güzel bir ülke. Bunlar şunları sağlayacaktır: "OPV, kovid-19 himayesinde faaliyet gösteren üniversite tabanlı bir eğitim tesisidir ve kapsamlı bir biyopsi, manevra ve ekonomi eğitimine sahiptir; Kolaylaştırıcılar (destekler, güçlü yönler) "gelecek ve "adilen Engel mud" (var olanlar için önden ve ortaklarla, özellikle pandemi sürecinden geçen yoldan geçenler, önden kilit kişiler ve gerçek olan tüm dünyada iletmeyi savunmak için geçerlidir) ilişkilendirmeleri ; OPV'nin Türkçe'ye uyarlanması ve kullanılması, orijinal İngilizce versiyonundaki kadar etkili değerlendirmesi Bu, dünyada gördüğümüz en yaygın bilgi kaynağıdır, ancak aynı zamanda başlamak için harika bir yoldur. Online Fotoğraflı Fotoğraflı Sistemde ve karşılaştırmalı çalışma ve kitlelerin oyununda, olumlu ve genel olarak iyinde kolaylaştırıcı bir kullanıcıyla ilgili Pandemi etkilemek gözden kaybolacak, hedefte ilerlemek ve olumlu bir amaç yolunda. Literatür, baştan sona çok farklı bir unsurdur. Farklı uyarlamaları içeren modeller kurulmuştur. Tek bir sektör veya sektörler bazında veya en geniş kapsamlı ekonomik kapsamlı araştırmalara göz atmaya devam ediyoruz. Çalışmalar yerel veya geçmişte yapılmıştır. Ülkenin en büyük

ekonomilerinden biri olan Amerika Birleşik Devletleri'nin ekonomi ve ekonomisinde toplam 1.790.061 boş pozisyon için 1.754.057 boş pozisyon ve 1.790.061 boş pozisyon vardı. kovid-19 salgını, diğer ülkelerde olduğu gibi sosyal ekonominin de temel dayanaklarından biridir. Kendi işinizden biraz tasarruf etmek istiyorsanız, aradığınızı bulmaya çalışmalısınız. Durum buysa, sektörde panik atak olmadığını ve ekonomik krizin eksikliklerinin panik atakların ortasında olacağını lütfen unutmayın. 2020 yılında ülke kaygan bir zemine sahip olacak, ekonomik gerileme sonucunda ekonomi ve ekonomi büyümeye devam edecek. Bu, dünyadaki en yaygın panik atak türleri de dahil olmak üzere, birbirinizle farklı şekillerde etkileşime girmenizi sağlayan bir sosyal medya platformudur. (ÇULAK 2021)

6. YEME İÇME SEKTÖRÜNDE TEKNOLOJİNİN ÖNEMİ

Gittikçe gelişen ve kolaylaşan teknoloji pek çok alanda görüldüğü gibi turizm sektöründe de gittikçe yaygınlaşmış ve gelişmiştir. Son senelerde hayatımızın her alanında gördüğümüz akıllı ürün ve robot uygulamaları lider konumdadır. İçersinde olduğumuz pandemi döneminde sık sık kullanılan bu iki uygulama, kovid-19'un dağılmasını önlemede kuvvetli bir şekilde başarılı sonuçlara ulaşılmasına katkı sağlamıştır. Özellikle son yıllarda hastanelerde, havaalanlarında, ulaşım sistemlerinde, rekreasyon alanlarında, otellerde ve restoranlarda yapay zeka ve robotik kullanımı giderek artmaktadır. Bundan ötürü geçmişte iş kayıpları ve veri koruma endişeleri nedeniyle tartışılan bu iki teknolojik yeniliğin, kovid-19 salgını sonrası seyahat ve turizm sektöründe daha popüler hale gelmesi beklenmektedir (Zeng, Chen ve Lew 2021)

Kuşkusuz bu uygulamalar sadece salgının daha fazla artmasında değil bunu yanı sıra turizm hareketlerini daha kontrollü başlatıp devamının gelmesinde hassas rol oynayabilir. Kolay olmasada salgın sonrası turizmin kontrollü bir şekilde başlatılması ve yönetilmesi gerekiyor. Aksi takdirde, uzun vadede pandemi ile sınırları kapatarak mücadele etmek karlı bir çözüm değildir. Tam tersine, takip edecek olan ekonomik burhanın, insanlar açısından diğer bütün etkilerinden daha kötü sonuçlara yol açabileceği görülmüş ve araştırılmıştır. (Strielkowski 2021)

7. PANDEMİNİN İŞGÜCÜ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Kovid-19, çalışmasa bile diğer kullanıcılarla iletişim kurmak için kullanılabilir iyi bir cihazdır. Bu sorunun en önemli çözümü, iş performansınızı ve iş performansınızı iyileştirme ve iş performansınızı iyileştirme yeteneğinizi geliştirmektir. Bu, bunun için en iyi çözümdür, yani bunu yapma fırsatını kaçırmadığınızdan ve henüz ona erişemeyeceğinizden emin olmaktır. Ayrıca, kovid-19, Avrupa Birliği'nin bağlayıcı olmayan bir kuruluştur (News 2020).

Ekonomilerdeki sektörleri ekonomik aktivite ve pandemiden etkilenen üretim seviyelerine göre sıralıyor. Buna göre, eğitim, kamu yönetimi ve kamu hizmetleri sektörlerindeki yaşamsal sağlık ve sosyal hizmet faaliyetleri ile üretim faaliyetlerinin kovid-19 krizinden geniş ölçüde etkilenmesi öngörülmektedir. Ancak devletlerin aldığı kısıtlayıcı önlemler, mal ve hizmetlere olan talebin azalması veya üretimde gerekli girdilere ulaşamaması nedeniyle bazı sektörlerde üretim faaliyetleri krizden ciddi şekilde etkilenmektedir. Toptan ve perakende ticaret, imalat, gayrimenkul, idari ve destek hizmet faaliyetleri, konaklama ve gıda hizmetleri sektörleri, imalat faaliyetleri, pandeminin yarattığı krizden en çok etkilenen sektörlerdir. Sanat, eğlence, boş zaman, spor ve diğer hizmetler, ulaşım, depolama ve iletişim sektörleri pandemiden en çok etkilenen ikinci sektör grubunu oluşturmaktadır. (News 2020)

Krizden özellikle yüksek ve orta-yüksek derecede etkilenen sektörlerde istihdam edilenler; İşlerini kaybetme, ücretsiz izin alma, haftalık çalışma saatlerinin azalması gibi risklerle karşı karşıyalar. Yeni bir çalışmada, İngiltere'de krizin farklı sektörlerde istihdam üzerindeki olası etkileri araştırılmıştır (ISER 2020) Buna göre, istihdamın en fazla etkilenebileceği sektörler konaklama ve yemek hizmetleri, diğer hizmetler, toptan ve perakende ticaret sektörü ve üretimin en fazla etkilendiği ulaştırma sektörüdür. Bu sektörlerde istihdam edilenler, devlet desteklerinin yeterli olmaması durumunda gelirlerinde keskin bir düşüş yaşama riski ile karşı karşıya kalmaktadır. Ekonomideki her sektör kovid-19 krizinden aynı düzeyde etkilenmiyor. Aynı şekilde her iş yeri ve her sektörde çalışan da krizden aynı ölçüde etkilenmiyor. Krizin

etkilerinin bazı çalışan grupları üzerinde diğerlerinden daha fazla olduğu ileri sürülmektedir. Bu gruplardan ilki, işveren olan ve küçük işletmelerde (2-9 çalışanı olan işletmeler) kendi hesabına çalışanlardır. Üretim faaliyetleri krizden en fazla etkilenen perakende ticaret, konaklama ve gıda gibi sektörlerde faaliyet göstermeleri söz konusudur. Özellikle düşük ve orta gelirli ülkelerde küçük işletmeler yoğun bir şekilde istihdam yaratsalar da pandemi nedeniyle devletlerin açıkladığı finansal destek paketlerine erişimleri düşük. (ILO, www.ilo.org 2020) Benzer şekilde, gelişmekte olan ülkelerde işgücünün yaklaşık %70'ini oluşturan kayıt dışı ekonomide çalışanlar, kovid-19 krizinden en çok etkilenen gruplar arasında yer almaktadır (GERDİN ve KOLEV 2020) Çoğunun evden çalışma imkanı yok. Bu grup için krizin neden olduğu gelir kaybının oldukça yüksek olacağı öngörülmektedir (ILO, www.ilo.org 2020) Gelir kaybının yanı sıra, kayıt dışı olanların sosyal güvencelerinin olmaması, sosyal mesafe ve diğer hijyen kurallarına uygun çalışma ortamlarının olmaması, onları salgından daha fazla etkilenmektedir. kovid-19 krizinden ağır şekilde etkilendiği iddia edilen bir diğer grup ise konser ekonomisinde çalışanlar. Gig ekonomisi, dijital platformlar aracılığıyla işgücü arz ve talebi ile kısa vadeli bir iş anlaşmasının kurulmasını ifade etmektedir. ABD'de 2017 yılında 55 milyon kişinin gig ekonomisinde çalıştığı hesaplanmıştır (ILO, www.ilo.org 2019) Gig ekonomisinde serbest çalışan bireylere esneklik sağlamak ve onları ekonomideki dalgalanmalara karşı güvensiz hale getirmektedir (OYER 2020)

Yakın tarihli bir araştırma, kovid-19 pandemisinin getirdiği talep ve güvenlik endişeleri nedeniyle, dünya genelinde gig ekonomisindeki işçilerin %52'sinin krizden sonra işini kaybettiğini, %26'sının ise çalışma saatlerini azalttığını buldu. Krizin etkileri ele alınırken, gig ekonomisinde çalışanlar ve serbest meslek sahipleri de dahil olmak üzere geçici işçilerin (mevsimlik işçiler veya bir yıldan kısa süreli sözleşmesi olanlar) daimi işçilerden ayrı değerlendirilmesi gerektiği savunulmaktadır. Bu işçiler küresel işgücünün %7'sini oluştururken, konaklama gibi krizden sert etkilenen sektörlerde işgücünün yaklaşık %10'unu oluşturuyorlar (JOLEVSKÍ ve MUZÍ 2020). Mart 2020'nin sonunda, Birleşik Krallık'taki geçici işçilerin %60'ından fazlası, o haftadaki kazançlarının herhangi bir haftadan daha düşük olduğunu (Adams, ve diğerleri 2020) Bu gibi olumsuzluklara rağmen, bu işçiler daimi işçiler gibi bu dönemde devletler tarafından genellikle uygulamaya konulan istihdam tedbirlerine ve sosyal güvenlik sistemlerine bağlı değildirler ve genel olarak sosyal korumaya daha zor erişmektedirler.

7.1 Kovid-19 Pandemisinin Çalışma Üzerindeki Etkileri

Kovid-19 pandemisinin yayılmasını önlemek için devletlerin getirdiği hareketlilik kısıtlamaları ve kamu ve özel sektör kuruluşlarının sosyal mesafeyi artırmaya yönelik aldığı tedbirler, insanların her zamankinden daha fazla evden çalışmasına neden oluyor. İnsanların büyük gruplar halinde bir araya gelmemesi için spor liglerinin ertelenmesi, mağazaların kapatılması, restoranların işletilmesi gibi kararların sadece paket servis olarak alınmasının yanı sıra sosyal mesafe için insanların evden çalışmasını teşvik etmek veya zorunlu kılmak gerekiyordu. Kovid-19 pandemisi öncesi döneme bakıldığında, Kuzey Avrupa ülkeleri (Danimarka, İsveç, Norveç) dışında işgücünün sadece belirli bir azınlığının evden çalıştığı görülüyor. 2015 yılında yapılan Avrupa Çalışma Koşulları Anketi'ne göre 2014 yılında evden en az bir kez çalışanların OECD ülke ortalaması %20'dir. Ayda birkaç kez evden çalıştığını söyleyenlerin oranı yüzde 5'e düşüyor. ABD'de 2017-2018 yıllarında evden çalışanların oranı %24,8 olarak hesaplanmıştır (DİNGEL ve NEİMAN 2020),

Kovid-19 krizinin evden çalışan insan oranını artırdığı gözlemleniyor. ABD'de yapılan yeni bir araştırma; Krizin derinleştiği Mart ortasından Nisan başına kadar, işverenlerinin kendilerine evden çalışma fırsatı sunduğunu söyleyen çalışanların oranında %39'luk bir artış olduğunu tespit etti. Ancak her mesleği ve her işi evden yapmak mümkün değildir. Gelişmekte olan literatür, farklı ekonomilerde evden yapılabilecek işleri belirlemeye ve evden çalışabilecek işgücünün oranını hesaplamaya çalışmaktadır. (DİNGEL ve NEİMAN 2020), ABD'de yapılan Mesleki Bilgi Ağı araştırmalarını kullanarak mesleklerin içeriklerine ulaşmış ve meslekleri her meslek için evden yapılabilecek ve yapılamayacak işlerin düzeyine göre değerlendirmiştir. Buna göre araştırmacılar, Amerika'daki işlerin %34'ünün evden yapılabileceğini buldu. Mesleki, bilimsel ve teknik hizmetler, şirket ve işletmelerin yönetimi, eğitim hizmetleri, finans ve sigortacılık gibi alanlardaki işlerin en çok evden yapılabilecek işler olduğu tespit edilmiştir. Ulaştırma ve depolama, inşaat, perakende ticaret, tarım, ormancılık, balıkçılık, konaklama ve yemek hizmetleri alanlarındaki işler evden en uygun olanlardır. düşük işler olmaktadır. Bununla beraber araştırmacılar evden yapılabilecek işlerde Ayrıca, çalışan işçilerin daha fazla kazandığını da bulmuşlardır. Bu çalışma üzerine modellenen yeni bir çalışmada,

gelişmekte olan on ülkenin (Ermenistan, Bolivya, Yunnan Bölgesi (Çin), Kolombiya, Gürcistan, Gana, Kenya, Laos, Makedonya ve Vietnam) verileri kullanılarak gelişmekte olan ülkelerde evden çalışma oranı tahmin edilmiştir. Çalışmanın sonuçları, ülkeler arasında farklılıklar olmasına rağmen gelişmekte olan ülkelerde işlerin sadece %13'ünün evden yapılabildiğini gösteriyor. Ayrıca sonuçlar; eğitim düzeyi, kayıtlı istihdam ve hane gelirinin evden çalışma olasılığı ile pozitif ilişkili olduğunu göstermektedir. Benzer bir hesaplama Türkiye için de yapılmıştır. Araştırmacılar, profesyonel profesyonellerin yaklaşık %70'inin evden çalışabileceğini hesaplamışlardır. ancak kas gücüne ve ağır iş yüküne dayalı mesleklerde bu oran %10'un altında kalıyor. Bu çalışmalar, sosyal mesafe önlemlerinin alındığı dönemde evlerinden çalışamayan kesimi belirlemenin en dezavantajlı kesimi de belirleyeceğini öngörülmüştür. Evden yapılabilecek işlerin payının hesaplanmasının, sosyal mesafenin bu veya sonraki dönemlerinde ekonominin performansını tahmin etmek için önemli bir girdi olduğu tartışılmaktadır. (AYTUN ve ÖZGÜL 2020)

8. İSTİHDAMA YÖNELİK OLARAK ALINAN TEDBİRLER

Devletler, bu dönemde eşi benzeri görülmemiş önlemler olarak covid-19 krizinin ekonomi ve işgücü piyasası üzerindeki zararlı etkilerini azaltmaya çalışılıyor. Özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerde işgücünü korumak için; borç finansmanı, vergilendirme, maliyetler ve istihdam alanlarında birçok destek öne çıkıyor. Küresel düzeyde istihdamı ele almak için alınan önlemlerin yedi kategoride toplandığı görülmektedir: kayıt dışı veya kendi hesabına çalışanlar için sübvansiyonlar, işsizlik yardımları, ücret sübvansiyonları, yeni çalışma düzenlemeleri, hastalık izni sübvansiyonları, işten çıkarmaların sınırlandırılması ve mesleki eğitim sübvansiyonları. Ülkeler arasındaki uygulamalara bakıldığında, kayıt dışı veya kendi hesabına çalışanlara yönelik destek örnekleri, bu grupların normalde dahil edilmemesi de işsizlik ödeneğinden yararlanmaları veya doğrudan kayıp kazançlarını nakit yardımı yoluyla sübvansiyon etmeleridir. İşsizlik ödeneği ise tüm işsizlerin ödeneğinden yararlanmasını veya devletlerden tüm işsizlere doğrudan nakit transferini içeren desteklerdir. ücret sübvansiyonları; Destek, çalışanlara doğrudan nakdi yardıma alternatif olarak, işveren tarafından ödenecek ücret, katkı payı gibi kalemlerin tamamının veya bir kısmının devlet tarafından ödenmesini içerir. Ücret sübvansiyonları, istihdam önlemleri arasında en yaygın olarak uygulanan destek olarak görünmektedir (Dünya Bankası, t.d.). Kriz nedeniyle yeni çalışma düzenlemeleri, ekonomik sıkıntı yaşayan işletmelerde çalışanlara çalışma saatlerini azaltma seçeneğinin sunulmasını ve kısa çalışmanın genel olarak tüm işletmelerde geçerli olduğunu içeren önlemlerdir. Hastalık izni ödenekleri ise çalışanların karantina sırasında veya bir aile üyesinin hastaneye kaldırıldığı durumlarda ücretli izin kullanabilmelerini içeren ve gerektiğinde devlet tarafından sübvansiyon edilen tedbirlerin bütünüdür. Bu sübvansiyonlar, ücret sübvansiyonları gibi, bu dönemde devletler tarafından en çok uygulanan istihdam önlemleri arasındadır (Dünya Bankası, n.d.). İşten çıkarma sınırlama önlemlerinin bu süreçte çalışanların işten çıkarılmasının yasaklanması veya işten çıkarmaların orantılı olarak sınırlandırılması şeklinde uygulandığını görmekteyiz. Bu önlem yaygın olarak uygulanan bir önlem değildir. Son olarak mesleki eğitim sübvansiyonları, özellikle iş arayan veya işini

kaybetmiş bireyler ile kriz yönetimi gibi yeni beceriler kazanmak isteyen çalışanlar için mesleki eğitimi desteklemek için alınan önlemleri içermektedir. seçili ülkelerde (Türkiye, Almanya, ABD, İngiltere, Çin, Japonya, İspanya, Güney Kore ve Rusya) uygulanan istihdam önlemlerini gösterir. Diğer ekonomik tedbirler gibi istihdam için alınan tedbirler de ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Benzer kategoride tedbirler uygulandığında dahi desteklerin içeriği kendilerine ayrılan bütçelere göre değişiklik göstermektedir. Türkiye'de tablodaki istihdam ölçütleri arasında; ücret sübvansiyonları, hastalık izni sübvansiyonları ve işten çıkarma kısıtlama önlemleri geçerlidir. Bu süreçte; Genel, sektörel veya bölgesel bir kriz veya başka bir zorlayıcı durum nedeniyle iş yavaşlatıldığında veya ara verildiğinde, işçilere gelir desteği sağlayan kısa çalışma ödeneğinin koşullarının gevşetildiği görülmektedir Kısa Dönem Çalışma Hibesi; Sigortalının son on iki aylık prime esas kazançları dikkate alınarak hesaplanan günlük ortalama brüt kazancının %60'ı (İŞKUR 2020) Bunun dışında perakende, tekstil ve konaklama gibi sektörlerde sosyal güvenlik ve KDV ödemeleri askıya alınmıştır 16 Nisan 2020 tarihinden itibaren 3 ay süreyle işten çıkarma yasaklanmıştır (Euronews 2021) Ayrıca hükümet, 31 Mart'ta kovid19'dan etkilenenleri desteklemek için bir kamu bağış toplama kampanyası başlatmıştır. (ÇULAK 2021),

9. KOVID-19 PANDEMİSİ'NİN YİYECEK İÇECEK İŞLETMELERİNE OLAN ETKİLERİNİN İŞLETME SAHİPLERİ VE ÇALIŞANLAR AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ: İSTANBUL BEYOĞLU ÖRNEĞİ

9.1 Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı kovid-19 pandemisi dünya genelinde hem sağlık hem ekonomik bağlamda pek çok sorunuda beraberinde getirmiştir bunun yanı sıra pandemi etkileri pek çok sektörü ve çalışanlarını da olumsuz etkisi altına almıştır. Türkiye’de de şüphesiz en çok etkilediği sektörde gıda ve yiyecek içecek sektörü ve çalışanlarıdır. Bu çalışmanın amacı yiyecek içecek sektöründe çalışan kişilerin ne bağlamda etkilendiklerini öğrenmek olarak tanımlanabilir.

9.2 Araştırmanın Veri Toplama Yöntemi

Çalışma İstanbul Beyoğlu’nda bulunan yiyecek içecek işletmelerinin sahiplerine ve çalışanlarına çevrim içi anket uygulaması basit tesadüfi yöntemle uygulanmıştır. Çalışmada çoktan seçmeli ifadelerin yanı sıra isteğe bağlı açık uçlu kısımlarda da içeren soru formu da kullanılmıştır. Salgın dönemi, anket uygulamasının yüz yüze yerine çevrimiçi olarak uygulanmasını zorunlu hale getirmiştir. Çevrim içi anket uygulamasının araştırmada veri toplamanın hızına katkı sağladığı düşünülmektedir.

Uygulanan anketlerden elde edilen verileri değerlendirmek için IBM SPSS Statistics 22 istatistik analiz programı kullanılmıştır. Güvenilirlik testi yapıldığında Cronbach’s Alpha değeri 0,812 bulunmuş, bu değer 0,70’den büyük olması ile verilerin çok güçlü derecede güvenilir olduğu anlaşılmıştır. Yapılan normallik testleri sonucunda verilerin normal dağılmadığı görülmüş dolayısıyla Non-Parametrik yöntemlerden yararlanılmıştır.

Anket ölçeği uzman görüşü yardımı ile sadeleştirilmiş, bazı ifadeler amaca uygunluğu için birleştirilmiştir.

9.3 Araştırma Evreni (Ana Kütlesi) ve Örneklemi

Araştırma evreni, istanbul beyoğlu bölgesindeki işletme sahipleri ve çalışanlarıdır. kovid-19 sürecinde yiyecek içecek işletmelerinin birkaç kez kapatılmasından dolayı örnekleme işlemine gidilmesi gerekmiştir. Tüm evrene ulaşmak çok mümkün değil ve çok maliyetli olacaktır. Bu bakımdan ankette daha sınırlı bir örneklemede çevrimiçi olarak bilgi elde edilmesi amaçlanmaktadır.

Araştırmanın yapıldığı yer, İstanbul beyoğlu merkezinde faaliyet gösteren yiyecek içecek işletmeleri sahipleri ve işletme çalışanlarıdır. Araştırma örnekleminde yer alan toplam 266 katılımcının çalıştığı işletme türleri kafe, restoran, tatlıcı ve fırın olarak faaliyet göstermektedir.

9.4.Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmanın sınırlılıkları maddeler halinde aşağıda verilmiştir:

1. 2020-2021 Yılı Beyoğlu bölgesi yiyecek içecek işletmeleri çalışanları ile sınırlıdır.
2. Araştırma önceden seçmeleri ve tercihe bağlı açık uçlu sorular ile anket çalışması tekniği ile sınırlıdır.
3. Araştırmada kullanılan ölçme araçları ile bu araçların ölçtüğu alt boyutlarla elde edilen veriler ile sınırlıdır.
4. Çalışma kovid-19 döneminde gerçekleştiği için devletin uyguladığı kısıtlamalar dolayısıyla iş yerlerinin kapalı olması, veri toplama güçlüğünün ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

9.5.Araştırmanın Bulguları

Çevrim içi anket formu aracılığıyla elde edilen veriler, SPSS 22 Programı'na aktarılmış ve bu veriler ışığında araştırmanın bulguları elde edilmiştir.

Tablo 9.1: Ankete katılanların demografik özellikleri

		Frekans	Yüzde
Yaş	18-25	85	31,95
	26-33	92	34,58
	34-41	41	15,41
	42-49	28	10,52
	50 ve üzeri	20	7,51
Cinsiyet	Kadın	90	33,83
	Erkek	176	66,16
Medeni Durum	Bekar	155	58,27
	Evli	93	34,96
	Boşanmış	18	6,76
Eğitim Durumu okul	İlk	28	10,52
	Orta Öğretim	22	8,2
	Lise	69	25,93
	Önlisans	69	26
	Lisans	58	21,8
	Lisansüstü	20	7,51
Çalışma Süresi	1-7	125	46,99
	8-14	81	30,45
	15-21	33	12,4
	22-28	15	5,63
	29 ve üzeri	12	4,51

Ankete verilen cevaplara göre Beyoğlu bölgesinde bulunan yeme içme sektöründe çalışan katılımcıların %34,58'i 18-25 yaş grubu oluşturmaktadır.

Bu işletmelerde çalışanların cinsiyetlerine bakıldığında %66,16 ile erkek çalışanlar çoğunluğu oluşturmaktadır, kadınlar çalışanlar ise kalan %33,83'lük kısmı oluşturmaktadır.

Katılımcıların medeni durumu incelediğinde ise bekarların bu bölgede bulunan yeme içme sektörü çalışanlarının büyük çoğunluğunu oluşturduğunu görülmektedir. bunun sebebi yaş ortalamasınının 33 yaş ve altı kişilerde %66,53 gibi büyük bir oranı oluşturmasıyla doğru orantılı olduğu göze çarpmaktadır.

Ankete verilen cevaplara baktığımızda ise ilk ve orta öğretim mezunu kişiler %18,72 ile küçük bir kesim olduğu görülmektedir lise mezunu kişilerin bölgede çalışanların %25,93 ünü oluşturmaktadır, önlisans ve lisans ise en büyük çoğunluğu oluşturarak %47,8 le bölgenin çalışanlarının yarısına yakındır en küçük pay ise lisansüstünde %7,51 dir.

Anketten elde edilen verile göre çalışma sürelerine bakıldığında 1-7 yıl arası çalışan kişiler %46,99 ile en büyük paydayı oluştururken 8-14 yıl arasında çalışanlar %30,45 15-21 yıl arası %12,4 22-28 yıl arasında çalışanlar %5,63 ve 29 yıl ve üzeri çalışan kişiler ise %4,51'lik payı oluşturmaktadır.

Ankete sorulan 15 sektörel soruna yiyecek içecek işletmesi sahipleri ve çalışanlarının verdiği yanıtlara göre frekans değerleri ve yüzdeleri aşağıdaki gibidir.

Tablo 9.2: Pandemi süreci ile ilgili oluşan belirsizliklerden endişeliyim.

	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	8	3,0
Katılmıyorum	17	6,4
Kararsızım	15	5,6
Katılıyorum	67	25,2
Kesinlikle Katılıyorum	159	59,8
Toplam	266	100,0

Çalışanların %59,8'lik kısmı pandemi süreci ile ilgili oluşan belirsizliklerden endişeliyim ifadesine kesinlikle katıldıklarını ifade etmişlerdir. Dolayısıyla pandemi süreciyle oluşan belirsizlik ve bilinmezlik ortamı bu ankete katılan kişiler için büyük sorun teşkil etmektedir.

Tablo 9.3: Pandemi süreci ile ilgili işimi kaybetme korkusu yaşıyorum.

	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	64	24,06
Katılmıyorum	35	13,15
Kararsızım	19	7,142
Katılıyorum	70	26,31
Kesinlikle Katılıyorum	78	29,32
Toplam	266	100

Ankete katılan kişilerin verdikleri yanıtlara göre Beyoğlu bölgesinde bulunan yeme içme sektöründe faaliyet gösteren kişilerin %29,32'si kesinlikle katılıyorum ifadesini kullanarak pandemi sürecinde işlerini kaybetmekten korktuklarını belirtmişlerdir.

Tablo 9.4 Pandemi süreci ile ilgili sosyal hayatımın daralması beni olumsuz yönde etkiledi.

	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	53	19,92
Katılmıyorum	26	9,77
Kararsızım	19	7,14
Katılıyorum	58	21,80
Kesinlikle Katılıyorum	110	41,35
Toplam	266	100

Pandemi sürecinde alınan tedbirler arasında kısıtlamalar ve dönemlik tam kapanmalar olmuştur. Bu süreçte sorulduğunda “Pandemi süreci ile ilgili Sosyal hayatımın daralması beni olumsuz yönde etkiledi” ifadesine %41,35'lik kesim kesinlikle katılıyorum ifadesi kullanılmıştır. Bu ifadeye göre, ankete katılan katılımcılar pandeminin sosyal hayatın daralmasına olumsuz etkilerini hissetmişlerdir.

Tablo 9.5: Pandemi süreci ile ilgili finansal sorunlar yaşıyorum.

	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	22	13,3
Katılmıyorum	19	22,9
Kararsızım	32	8,2
Katılıyorum	132	49,8
Kesinlikle Katılıyorum	61	22,9
Toplam	266	100

Pandemi süresinde kapanan ve uzun süre kapalı kalan işletmeler olmuştur bu sebeple pek çok insan finansal sorun yaşamıştır. Katılımcılar, pandemi süreci ile ilgili “Pandemi süreci ile ilgili Finansal sorunlar yaşıyorum” ifadesine %22,9 ile kesinlikle katılıyorum ifadesini kullanarak finansal sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 9.6: Pandemi süreci ile ilgili toplumda stres ve gerginlik ortamı oluştu

	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	11	4,13
Katılmıyorum	20	7,51
Kararsızım	31	11,65
Katılıyorum	60	22,55
Kesinlikle Katılıyorum	144	54,13
Toplam	266	100

Pandemi süreci boyunca belirsizlik, işsizlik, sağlık sorunları ve tedirginlik gibi sorunlar olduğu görülmektedir. “Pandemi süreci ile ilgili toplumda stres ve gerginlik ortamı oluştu” ifadesine katılımcıların %54,13’ü kesinlikle katıldıklarını, pandemi süreci ile ilgili toplumda stres ve gerginlik ortamı oluştuğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 9.7: Pandemi süreci ile ilgili tüketiciler çevre ve sağlık konularında bilinçlendiler, tüketici beklentileri arttı.

	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	14	5,26
Katılmıyorum	23	8,64
Kararsızım	52	19,54
Katılıyorum	80	30,07
Kesinlikle Katılıyorum	97	36,46
Toplam	266	100

“Pandemi süreci ile ilgili Tüketiciler çevre ve sağlık konularında bilinçlendiler, tüketici beklentileri arttı” ifadesine katılımcılar %36,46’sı kesinlikle katılıyorum ifadesini kullanarak pandemi sürecinde tüketicilerin beklentilerinin pandemi döneminde arttığını ifade etmişlerdir.

Tablo 9.8: Pandemi süreci ile ilgili tüketiciler daha tedirgin, güvensiz hale geldiler.

	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	9	3,38
Katılmıyorum	18	6,76
Kararsızım	34	12,78
Katılıyorum	94	35,33
Kesinlikle Katılıyorum	111	41,72
Toplam	266	100

Katılımcıların %41,72'si "Pandemi süreci ile ilgili tüketiciler daha tedirgin, güvensiz hale geldiler" ifadesine kesinlikle katılıyorum diyerek pandemi süreci ile ilgili tüketicilerin daha tedirgin ve güvensiz hale geldiklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 9.9: Pandemi süreci ile ilgili işyeri ile tüketiciler arasında etkileşim azalmıştır.

	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	12	4,51
Katılmıyorum	16	6,02
Kararsızım	22	8,27
Katılıyorum	84	31,60
Kesinlikle Katılıyorum	131	49,25
Toplam	266	100

Pandemi sürecinde restoran, kafe ve pek çok işletme kapanmıştır bununla beraber müşteri ve çalışanlar arasındaki sıcak etkileşim ortadan kaybolmuş yerini gel al ve paket servis hizmeti almıştır. Buna göre "Pandemi süreci ile ilgili işyeri ile tüketiciler arasında etkileşim azalmıştır" ifadesine yanıt veren katılımcıların %49,25'i kesinlikle katılıyorum ifadesini kullanarak, pandemi süreci ile ilgili işyeri ile tüketiciler arasında etkileşimin azaldığını ifade etmişlerdir.

Tablo 9.10: Pandemi süreci ile ilgili tüketici beklentileri farklılaştı, tüketicilerin beklentilerini tahmin etmek güçleşti.

	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	12	4,51
Katılmıyorum	16	6,02
Kararsızım	35	13,16
Katılıyorum	130	48,87
Kesinlikle Katılıyorum	72	27,07
Toplam	266	100,00

"Pandemi süreci ile ilgili tüketici beklentileri farklılaştı, tüketicilerin beklentilerini tahmin etmek güçleşti" ifadesine ankete katılan katılımcıların %48,87'si katılıyorum ifadesini kullanarak pandemi süreci ile ilgili tüketici beklentileri farklılaştığını ve tüketicilerin beklentilerini tahmin etmenin zorlaştığını ifade etmişlerdir.

Tablo 9.11: Pandemi süreci ile ilgili kısıtlamalardan dolayı işletmenin satış hacminin düşmesinin olumsuz etkilerini hissediyorum.

	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	10	3,76
Katılmıyorum	15	5,64
Kararsızım	43	16,17
Katılıyorum	75	28,20
Kesinlikle Katılıyorum	123	46,24
Toplam	266	100,00

Pandemi süreciyle pek çok ekonomik sorun oluşmuştur ve bu sorunlarla işletmelerde sıkıntı yaşamış ve çalışanlarda bu sıkıntılardaki baskıyı üzerlerinde hissetmiştir. Pandemi süreci ile ilgili kısıtlamalardan dolayı işletmenin satış hacminin düşmesinin olumsuz etkilerini hissediyorum ifadesine katılımcılar %46,24'ü kesinlikle katılıyorum ifadesini kullanarak pandemi süreci ile ilgili kısıtlamalardan dolayı işletmenin satış hacminin düşmesinin olumsuz etkilerini hissettiklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 9.12: Pandemi süreci ile ilgili işletmede salgınla mücadele konusunda gerekli tüm tedbirler (eldiven, maske, bone kullanımı vb.) alınmaktadır.

	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	13	4,9
Katılmıyorum	24	9,0
Kararsızım	62	23,3
Katılıyorum	73	27,4
Kesinlikle Katılıyorum	94	35,3
Toplam	266	100,0

Pandemi süreci ile ilgili işletmede salgınla mücadele konusunda gerekli tüm tedbirler (eldiven, maske, bone kullanımı vb.) alınmaktadır ifadesine katılımcıların %35,3'ü kesinlikle katılıyorum ifadesini kullanarak işletmelerin tedbirlere uyduğunu ifade etmiştir.

Tablo 9.13:1 Pandemi süreci ile ilgili paket servise geçiş ile servis kalitesi artmıştır.

	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	78	29,32
Katılmıyorum	41	15,41
Kararsızım	66	24,81
Katılıyorum	41	15,41
Kesinlikle Katılıyorum	40	15,04
Toplam	266	100,00

Pandemi süreci ile ilgili Paket servise geçiş ile servis kalitesi artmıştır ifadesine ankete katılan katılımcılar %29,32’si kesinlikle katılmıyorum ifadesini kullanarak paket servise geçişte kalite artışı olmadığını düşündüklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 9.14: Pandemi süreci ile ilgili yeni teknolojileri öğrenip farkındalığım arttı

	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	38	12,23
Katılmıyorum	40	13,67
Kararsızım	60	23,41
Katılıyorum	102	42,59
Kesinlikle Katılıyorum	26	8,1
Toplam	266	100

“Pandemi süreci ile ilgili yeni teknolojileri öğrenip farkındalığım arttı” ifadesine katılımcıların %42.59’u katılıyorum ifadesini kullanarak pandemi süreci ile ilgili yeni teknolojileri öğrenip farkındalığının arttığını belirtmiştir.

Tablo 9.15: Pandemi süreci ile ilgili normale dönmek için bakanlıkça alınan önlemler yeterlidir.

	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	78	29,3
Katılmıyorum	41	15,4
Kararsızım	66	24,8
Katılıyorum	41	15,4
Kesinlikle Katılıyorum	40	15,0
Toplam	266	100,0

“Pandemi süreci ile ilgili normale dönmek için bakanlıkça alınan önlemler yeterlidir” ifadesine yanıt veren katılımcılar %29,3 kesinlikle katılmıyorum ifadesini kullanarak pandemi dönemi boyunca alınan önlemlerin yetersiz olduğunu ifade etmektedirler.

Tablo 9.16: Pandemi süreci ile ilgili gelecekte oluşabilecek yeni salgınlara karşı önlem alma ihtiyacımız arttı

	Frekans	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	9	3,3
Katılmıyorum	25	8,3
Kararsızım	29	11,7
Katılıyorum	36	17,2
Kesinlikle Katılıyorum	167	59,8
Toplam	266	100

“Pandemi süreci ile ilgili Gelecekte oluşabilecek yeni salgınlara karşı önlem alma ihtiyacımız arttı” ifadesine katılımcıların %59,8’i kesinlikle katılıyorum şeklinde cevap vererek gelecekte olabilecek yeni salgınlar için daha iyi önlemler alınması gerektiği ifade etmiştir.

10. KRUSKAL WALLİS TEST

Yapılan Ki-kare testi sonucunda anlam düzeyi değerleri bütün ifadelerde 0,05' den küçük bulunduğu için non-parametrik test olarak K-İndependent Kruskal-Wallis testinden faydalanılmıştır. K-İndependent Kruskal-Wallis testi gruplar arasında fark olup olmadığının araştırılması için kullanılmaktadır.

Tablo 10.1: İşletmecilerin yaşlarına göre verilen cevaplar arasındaki farkın analizi

		Ki - Kare	Anlam Düzeyi
İfade 1	Pandemi süreci ile ilgili Sosyal hayatımın daralması beni olumsuz yönde etkiledi	17,284	,002*
İfade 2	Pandemi süreci ile ilgili Oluşan belirsizliklerden endişeliyim	4,778	,311
İfade 3	Pandemi süreci ile ilgili İşimi kaybetme korkusu yaşıyorum	5,578	,233
İfade 4	Pandemi süreci ile ilgili Finansal sorunlar yaşıyorum	10,549	,014*
İfade 5	Pandemi süreci ile ilgili Toplumda stres ve gerginlik ortamı oluştu	10,259	,036*
İfade 6	Pandemi süreci ile ilgili Tüketiciler çevre ve sağlık konularında bilinçlendiler,tüketici beklentileri attı	5,024	,285
İfade 7	Pandemi süreci ile ilgili Tüketiciler daha tedirgin, güvensiz hale geldiler	5,540	,236
İfade 8	Pandemi süreci ile ilgili İşyeri ile tüketiciler arasında etkileşim azalmıştır	4,683	,321
İfade 9	Pandemi süreci ile ilgili Kısıtlamalardan dolayı işletmenin satış hacminin düşmesinin olumsuz etkilerini hissediyorum	12,042	,017*
İfade 10	Pandemi süreci ile ilgili Tüketici beklentileri farklılaştı, tüketicilerin beklentilerini tahmin etmek güçleşti	4,316	,365
İfade 11	Pandemi süreci ile ilgili İşletmede salgınla mücadele konusunda gerekli tüm tedbirler (eldiven, maske, bone kullanımı vb.) alınmaktadır	1,260	,868
İfade 12	Pandemi süreci ile ilgili Normale dönmek için bakanlıkça alınan önlemler yeterlidir	5,907	,206
İfade 13	Pandemi süreci ile ilgili Paket servise geçiş ile servis kalitesi artmıştır	5,549	,235
İfade 14	Pandemi süreci ile ilgili Yeni teknolojileri öğrenip farkındalığım arttı	14,946	,005*
İfade 15	Pandemi süreci ile ilgili Gelecekte oluşabilecek yeni salgınlara karşı önlem alma ihtiyacımız arttı	3,690	,450

0,05'ten küçük olan anlamlılık düzeyleri için ifade 1, 5, 9 ve 14 için yiyecek içecek işletmeleri sahiplerinin ve çalışanların verdikleri cevaplarda yaşa göre fark vardır. Diğer ifadeler verilen cevaplar bakımından yaşa göre farklılık bulunmamaktadır

Tablo 10.2: İşletmecilerin tecrübelerine göre verilen cevaplar arasındaki farkın analizi

		Ki - Kare	Anlam Düzeyi
İfade 1	Pandemi süreci ile ilgili Sosyal hayatımın daralması beni olumsuz yönde etkiledi	,772	,380
İfade 2	Pandemi süreci ile ilgili Oluşan belirsizliklerden endişeliyim	2,893	,089
İfade 3	Pandemi süreci ile ilgili İşimi kaybetme korkusu yaşıyorum	1,915	,166
İfade 4	Pandemi süreci ile ilgili Finansal sorunlar yaşıyorum	,339	,561
İfade 5	Pandemi süreci ile ilgili Toplumda stres ve gerginlik ortamı oluştu	,288	,591
İfade 6	Pandemi süreci ile ilgili Tüketiciler çevre ve sağlık konularında bilinçlendiler,tüketici beklentileri attı	,054	,816
İfade 7	Pandemi süreci ile ilgili Tüketiciler daha tedirgin, güvensiz hale geldiler	,994	,319
İfade 8	Pandemi süreci ile ilgili İşyeri ile tüketiciler arasında etkileşim azalmıştır	4,128	,042*
İfade 9	Pandemi süreci ile ilgili Kısıtlamalardan dolayı işletmenin satış hacminin düşmesinin olumsuz etkilerini hissediyorum	,393	,531
İfade 10	Pandemi süreci ile ilgili Tüketici beklentileri farklılaştı, tüketicilerin beklentilerini tahmin etmek güçleşti	,055	,815
İfade 11	Pandemi süreci ile ilgili İşletmede salgınla mücadele konusunda gerekli tüm tedbirler (eldiven, maske, bone kullanımı vb.) alınmaktadır	,636	,425
İfade 12	Pandemi süreci ile ilgili Normale dönmek için bakanlıkça alınan önlemler yeterlidir	2,456	,117
İfade 13	Pandemi süreci ile ilgili Paket servise geçiş ile servis kalitesi artmıştır	2,912	,088
İfade 14	Pandemi süreci ile ilgili Yeni teknolojileri öğrenip farkındalığım arttı	7,238	,007*
İfade 15	Pandemi süreci ile ilgili Gelecekte oluşabilecek yeni salgınlara karşı önlem alma ihtiyacımız arttı	,711	,399

Kruskal-Wallis testine göre Anlam Düzeyi yani anlam düzeyi 0,05'den büyük ise; H0: Gruplar arasında fark yoktur. Anlam Düzeyi yani anlam düzeyi 0,05'den küçük ise; H1: Gruplar arasında fark vardır.

0,05'ten küçük olan anlamlılık düzeyleri için ifade 8 ve 13 için yiyecek içecek işletmeleri sahiplerinin ve çalışanların verdikleri cevaplarda tecrübelerine göre fark vardır. Diğer ifadelere verilen cevaplar bakımından tecrübelerine göre farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 10.3: İşletmecilerin medeni durumlarına göre verilen cevaplar arasındaki farkın analizi

		Ki - Anlam Kare Düzey i	
İfade 1	Pandemi süreci ile ilgili Sosyal hayatımın daralması beni olumsuz yönde etkiledi	4,438	,109
İfade 2	Pandemi süreci ile ilgili Oluşan belirsizliklerden endişeliyim	2,036	,361
İfade 3	Pandemi süreci ile ilgili İşimi kaybetme korkusu yaşıyorum	1,246	,536
İfade 4	Pandemi süreci ile ilgili Finansal sorunlar yaşıyorum	,122	,941
İfade 5	Pandemi süreci ile ilgili Toplumda stres ve gerginlik ortamı oluştu	1,743	,418
İfade 6	Pandemi süreci ile ilgili Tüketiciler çevre ve sağlık konularında bilinçlendiler,tüketici beklentileri attı	3,877	,144
İfade 7	Pandemi süreci ile ilgili Tüketiciler daha tedirgin, güvensiz hale geldiler	,535	,765
İfade 8	Pandemi süreci ile ilgili İşyeri ile tüketiciler arasında etkileşim azalmıştır	,568	,753
İfade 9	Pandemi süreci ile ilgili Kısıtlamalardan dolayı işletmenin satış hacminin düşmesinin olumsuz etkilerini hissediyorum	,913	,634
İfade 10	Pandemi süreci ile ilgili Tüketici beklentileri farklılaştı, tüketicilerin beklentilerini tahmin etmek güçleşti	1,378	,502
İfade 11	Pandemi süreci ile ilgili İşletmede salgınla mücadele konusunda gerekli tüm tedbirler (eldiven, maske, bone kullanımı vb.) alınmaktadır	,645	,724
İfade 12	Pandemi süreci ile ilgili Normale dönmek için bakanlıkça alınan önlemler yeterlidir	1,816	,403
İfade 13	Pandemi süreci ile ilgili Paket servise geçiş ile servis kalitesi artmıştır	,251	,882
İfade 14	Pandemi süreci ile ilgili Yeni teknolojileri öğrenip farkındalığım arttı	,012	,994
İfade 15	Pandemi süreci ile ilgili Gelecekte oluşabilecek yeni salgınlara karşı önlem alma ihtiyacımız arttı	1,950	,377

Kruskal-Wallis testine göre Anlam Düzeyi yani anlam düzeyi 0,05'den büyük ise; H0: Gruplar arasında fark yoktur. Anlam Düzeyi yani anlam düzeyi 0,05'den küçük ise; H1: Gruplar arasında fark vardır.

Hiçbir ifadede 0,05 in altında değer yoktur. Diğer sorulara verilen cevaplar bakımından medeni durumlarına göre farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 10.4: İşletmecilerin aylık gelirlerine göre verilen cevaplar arasındaki farkın analizi.

		Ki - Kare	Anlam Düzeyi
İfade 1	Pandemi süreci ile ilgili Sosyal hayatımın daralması beni olumsuz yönde etkiledi	5,890	,053
İfade 2	Pandemi süreci ile ilgili Oluşan belirsizliklerden endişeliyim	5,387	,068
İfade 3	Pandemi süreci ile ilgili İşimi kaybetme korkusu yaşıyorum	4,957	,084
İfade 4	Pandemi süreci ile ilgili Finansal sorunlar yaşıyorum	3,787	,052
İfade 5	Pandemi süreci ile ilgili Toplumda stres ve gerginlik ortamı oluştu	5,153	,076
İfade 6	Pandemi süreci ile ilgili Tüketiciler çevre ve sağlık konularında bilinçlendiler,tüketici beklentileri attı	,827	,661
İfade 7	Pandemi süreci ile ilgili Tüketiciler daha tedirgin, güvensiz hale geldiler	1,572	,456
İfade 8	Pandemi süreci ile ilgili İşyeri ile tüketiciler arasında etkileşim azalmıştır	2,174	,337
İfade 9	Pandemi süreci ile ilgili Kısıtlamalardan dolayı işletmenin satış hacminin düşmesinin olumsuz etkilerini hissediyorum	2,362	,307
İfade 10	Pandemi süreci ile ilgili Tüketici beklentileri farklılaştı, tüketicilerin beklentilerini tahmin etmek güçleşti	1,248	,536
İfade 11	Pandemi süreci ile ilgili İşletmede salgınla mücadele konusunda gerekli tüm tedbirler (eldiven, maske, bone kullanımı vb.) alınmaktadır	1,410	,494
İfade 12	Pandemi süreci ile ilgili Normale dönmek için bakanlıkça alınan önlemler yeterlidir	1,058	,589
İfade 13	Pandemi süreci ile ilgili Paket servise geçiş ile servis kalitesi artmıştır	1,995	,369
İfade 14	Pandemi süreci ile ilgili Yeni teknolojileri öğrenip farkındalığım arttı	5,157	,076
İfade 15	Pandemi süreci ile ilgili Gelecekte oluşabilecek yeni salgınlara karşı önlem alma ihtiyacımız arttı	7,683	,021*

Kruskal-Wallis testine göre Anlam Düzeyi yani anlam düzeyi 0,05'den büyük ise; Ho : Gruplar arasında fark yoktur. Anlam Düzeyi yani anlam düzeyi 0,05'den küçük ise; H1 : Gruplar arasında fark vardır.

0,05'ten küçük olan anlamlılık düzeyleri için ifade 15 için yiyecek içecek işletmeleri sahiplerinin ve çalışanların verdikleri cevaplarda aylık gelirlerine göre fark vardır. Diğer ifadelere verilen cevaplar bakımından aylık gelirlerine göre farklılık bulunmamaktadır.

11. SONUÇ VE ÖNERİLER

Küresel salgınlar dün olduğu gibi bugün ve gelecekte de hayatımızın bir parçası olmaya devam etmektedir. Bu nedenle temel soru gelecekte salgınların olup olmayacağı değil, bu salgınlara ne kadar hazırlıklı olduğumuz sorulmalıdır. İnsanların doğaya aşırı müdahalesi, birçok yeni canlı türüyle etkileşime girmesi veya bunları tüketmesi ve yeni salgınların olacağını bildiği halde gerekli önlemleri almaması nedeniyle geleceğe yönelik kaygılar artmaktadır. İşte tam da bu nedenlerle hayatımıza Kovid 19 adı verilen yeni bir koronavirüs türü girmiştir. Bugün tüm dünya bu virüsle mücadele için büyük çaba sarf ediyor ve buna rağmen şimdiden yüzbinlerce insan hayatını kaybetmiş, yüzyılın ekonomik sorunları ortaya çıkmış, işsiz, mutsuz ve gelecek kaygısı taşıyanların sayısı hızla azalmıştır. arttı. Kuşkusuz bu salgın tüm sektörleri az ya da çok etkiliyor. Ancak belki de en büyük zarara turizm ve yiyecek içecek sektörü uğramıştır. Çünkü insanların psikolojik nedenlerle başlayan endişeleri zamanla sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi hayatı değiştirecek boyutlara ulaşan birçok sorunu da beraberinde getirmiştir. turizm sektörü küçük, orta ve büyük firmalardan oluşmaktadır. Küresel salgınlar tüm turizm şirketlerini etkilese de bu süreçten en çok zarar görenler küçük ölçekli şirketler olmaktadır. Maddi konularda çok yetkin olmayan bu firmaların ürünü depolayıp gelecek yıla aktaramadıkları için ayakta kalmaları çok zor gibi görünmektedir. ABD'deki küçük işletmelerin kovid-19 finansmanlarını nasıl etkilediğini araştırıyor (Bartık, ve diğerleri 2021), Kriz dört aydan uzun sürerse, küçük ölçekli konaklama ve catering şirketlerinin ayakta kalmasının zor olacağı sonucuna varmışlardır, bu nedenle, krizin süresi arttıkça krizin maliyeti de artmaktadır. Bu bağlamda mevcut salgından çıkış Türk turizmi için oldukça zor ve meşakkatli bir süreçtir. Çünkü Türkiye'deki turizm şirketlerinin büyük bir kısmı küçük ölçekli şirketlerden oluşmaktadır. Tur operatörlerine, büyük seyahat acentelerine ve zincirlerdeki otellere ait şirketler hariç tutulursa küçük ve orta ölçekli işletmeler bu salgından büyük ölçüde etkilenebilir.

Ayrıca sektör kısa sürede canlanamayabilir. Çünkü bu şirketlerin birçoğu senelik gelirleri ile gelecek seneyi sübvans edebilecek bir yapıya sahip. Dolayısıyla her yıl gelirlerinin gerçekleşmesi, gelecek yılın onlar için yaşadığı anlamına gelir. Kuşkusuz bu durum, önümüzdeki haftalarda veya aylarda daha önemli sorunların ve yeni işsizlerin ortaya çıkmasının itici gücü olarak görünebilir. kovid-19 ve sonuçları turizm sektörünün bir gerçeği ve krizle mücadele için çaba sarf ediliyor. hem sektörde hem de devletler nezdinde uluslararası işbirliklerinde gerçekleştirilmiştir. Bu konular yukarıda tartışıldığı için tekrar gündeme getirilmeyecek, ancak sektörün hassasiyeti ve emek yoğun bir sektör olması nedeniyle. Turizmin yarattığı istihdam, ister gelişmiş ister az gelişmiş olsun, tüm ülkeleri yakından ilgilendirmektedir. Bu nedenle birçok ülke, salgın kontrol altına alınmadan önce ekonomilerini ve tabii ki turizmle ilgili tüm faaliyetlerini halka hizmete açmak zorunda kaldı. Ancak bunu yaparken aynı zamanda genelgeler yayınlayarak bir yandan salgının yol açtığı travmayı yok etmek için seyahat ve turizm faaliyetlerinin güvenli bir şekilde yeniden başlatıldığını kamuoyuyla paylaşıyorlar. Yayınlanan genelgeler ve propaganda çalışmaları, turizmin hangi aşamada başlayacağı ve gerçekleşeceği konusunda en azından 2020 yılı için bize fazla bilgi veremeyecek. hayatları boyunca, henüz tatile gitmeye ikna olmuş görünmüyorlar. Tüm bunlara rağmen sektörün bu krizden en az hasarla çıkması, canlanması ve etkin hizmet vermesi için birçok öneri geliştiriliyor. Bu şu anlama gelir (YANG, Zhang ve Chen 2021) çalışmalarında, sadece turizm sektörünü sübvans eden bir sektör politikası yerine, kamu refahını iyileştirmek için sağlık sektörüne sübvansiyonları içeren kapsamlı bir politikanın getirilmesinin daha faydalı olacağı sonucuna varmışlardır. Turizm sektörünün canlanması için önerilerde bulunan bir diğer araştırmacı olan (WANJALA 2020) Öte yandan bu süreçte iç turizmin desteklenmesi ve büyük kampanyaların başlatılması gerektiğini vurgulanmaktadır. Salgın nedeniyle duraklayan turizm ve yiyecek içecek sektörünün geçmişteki hatalardan ders alınarak daha sürdürülebilir ve daha adil hale gelmesi için yeniden şekillendirilmesi gerektiğini ve bunun için en uygun zamanın mevcut sürecin olduğunu savunmuştur. Ayrıca yeni tip koronavirüse karşı antikorlu olan kişilerin serbestçe seyahat etmesine izin verilmesi ve havayollarının, otellerin ve seyahat acentelerinin çeşitli indirimler ve paketler sunarak onları desteklemesi tavsiye ediliyor. Bu yaklaşımın turizm örgütleri için etkili bir toparlanma stratejisi olabileceği tartışılmaktadır. (Strielkowski 2021)

12. BULGULAR

Yapılan anket araştırması sonucu elde edilen verilere göre istanbul beyoğlu bölgesinde anketimize katılan yiyecek içecek işletmelerinde çalışan ve işletme sahiplerinin 66,53 büyük kısmını 18 ila 35 yaş arasındaki kişiler oluşturmaktadır. Bu araştırmaya katılan kişilerin cinsiyetlerine baktığımızda ise %66,16'lık oranla erkekler ve %33,83'lük oranla kadınlar oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan katılımcıların medeni durumlarına baktığımızda %58,27'lik pay ile bekarlar en büyük paydayı oluşturmaktadır %34,96'lık pay ise evli kişilerden oluşmaktadır. Eğitim durumlarına bakıldığında %10,52 ilköğretim %8,2 orta öğretim %25,93 lise %26 önlisans %21,8 lisans ve en küçük payda olan lisansüstü %7,51 ile eğitim durumları Tablo 1 e göre bu şekilde dağılmaktadır.

Ankete katılan katılımcıların sorulara verdikleri yanıtları değerlendirdiğimizde ise sosyal ekonomik ve psikolojik yönden çalışan ve işletme sahiplerinin burhana düştüğünü anlamaktayız. Bu süreçte İşletmeler ile tüketiciler arasındaki etkileşim azalmış işletmelerin satış hacimlerinde düşüşler olmuştur ve bu maddi kayıpların etkilerini işletme sahipleri maddi olarak hissettikleri gibi çalışanlarda satış hacminin düşüşünün olumsuz etkilerini hissetmişlerdir. Bu süreçle beraber insanlar işlerinden çıkarıldılar çalışma süreleri kısaltıldı yada uzaktan çalışmaya geçildi fakat uzaktan çalışma sistemi yiyecek içecek sektörü için olabilecek bir sistem olmadığı için çalışanlarda kazançları konusunda kayıplara uğramışlardır. İşlerinde çalışmaya devam eden kişiler ise pandeminin olumsuz etkilerinden olan ekonomik gerilemenin işlerini kaybetme yönünde korkuya sebebiyet verdiği anketimize verilen yanıtlarla ortaya koyulmuştur bununla beraber hükümetin aldığı tedbirlerle beraber insanlara ek destekler sunulmuştur fakat araştırmaya katılan kişiler anketimize verdikleri cevaplara göre hükümetin aldığı önlem ve tedbirleri yeterli görmediğini düşündüklerini belirtmişlerdir. Bununla beraber ileride oluşabilecek pandemilere karşı önlem alma ihtiyacımızın arttığını düşündükleri çıkarımını anketimize verilen yanıtlardan anlayabiliyoruz.

Pandeminin bu sektörde çalışanlara olan etkileri gibi birde müşteri açısından pandemiyle beraber değişiklikler meydana gelmiştir bu dönemde tüketiciler basın yayın organlarının sosyal medyanın çevrenin ve yazılı medyanında etkisiyle çevre ve sağlık konularında eskiye göre daha bilinçlendiler ve beklentileri arttı. Bu dönemde çalışma saatlerine satış yapma biçimlerine hijyen tedbirlerine verilen önem ve önlemler arttırıldı işletmeler maske, eldiven, bone ve vb. sağlık ürünleri kullanımında anketimize katılan katılımcıların verdiği yanıtlara göre büyük bir oranda tedbirlere önem verdiğini görmekteyiz.

Bu dönemde bazı önlemler alınmıştır ve Genelgeler ile; gece kulüpleri, bar, pavyon, diskotek, tiyatro, sinema, gösteri merkezi, konser salonu, nişan/düğün salonu, çalgılı/müzikli lokanta/kafe, gazino, birahane, taverna, kahvehane, kıraathane, kafeterya, kır bahçesi, nargile salonu, nargile kafe, internet salonu, internet kafe, her türlü oyun salonları, her türlü kapalı çocuk oyun alanları (AVM ve lokanta içindikiler dahil), çay bahçesi, dernek lokalleri, lunapark, yüzme havuzu, hamam, sauna, kaplıca, masaj salonu, SPA ve spor merkezleri faaliyetleri geçici süreliğine durdurulmuştur. (TC İÇİŞİLERİ BAKANLIĞI 2020) Bu mecburi önlemler ile sağlığımızı korumak amaçlansada insanların sosyalleşebilecekleri yerler kapandığı için evlerde uzun süre vakit geçirilmiştir anketimize katılan katılımcılara sorduğumuz pandemi sürecinde sosyal hayatınızın daralması beni olumsuz yönde etkiledi ifadesine verilen yanıtlara göre %63,15'lik büyük bir çoğunluk sosyal daralmanın kendisini olumsuz olarak etkilediğini verdikleri yanıtla belirtmiştir.

Araştırmaya katılan kişilerin medeni durumlarındaki farklılık anketimize verilen yanıtlara göre bu süreçte farklılık göstermemiştir.

Araştırmaya katılan kişilerin gelirleri ise yapılan Kruskal-Wallis analizine göre “pandemi süreci ile ilgili yeni teknolojileri öğrenip farkındalığım arttı” ifadesine verilen yanıt gelir göre yapılan analizde farklılık göstermiştir.

Ankete katılan katılımcıların tecrübe sürelerine bakarak yapılan analizde ise ‘pandemi süreci ile ilgili yeni teknolojileri öğrenip farkındalığım arttı’ ve “pandemi süreci ile ilgili işyeri ile tüketiciler arasındaki iletişim azalmıştır” ifadelerine verilen yanıtlar dışında diğer ifadelerde farklılık göstermemiştir.

Araştırmaya katılan kişilerin yaşları ssps kullanılarak yapılan Kruskal-Wallis analizine göre verilen yanıtlarda değişiklik gösteren en farklı grup olmuştur bu farklılık (“pandemi süreci ile ilgili sosyal hayatımın daralması beni olumsuz yönde etkiledi” “pandemi süreci ile ilgili finansal sorunlar yaşıyorum” “pandemi süreci ile ilgili toplumda stres ve gerginlik ortamı oluştu” “pandemi süreci ile ilgili kısıtlamalardan dolayı işletmenin satış hacminin düşmesinin olumsuz etkilerini hissediyorum” “pandemi süreci ile ilgili yeni teknolojileri öğrenip farkındalığım arttı”) ifadelerindeki yanıtlarda tespit edilmiştir yaş faktörü verilen cevaplardaki en büyük değişikliği gösteren parametre olmuştur.

KAYNAKÇA

- Adams, Prassl, A, t Boneva, M Golin, ve C Rauh. 2020. *voxeu.org*. 6 8. <https://voxeu.org/article/large-and-unequal-impact-covid-19-workers>.
- Alaeddinoğlu, Faruk, ve Serkan Rol. 2020. «**covid 19 pandemisi ve turizm üzerindeki etkileri.**» *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 233-258.
- ALPAGO, H, ve D O ALPAGO. 2020. «**Korona virüs ve sosyoekonomik sonuçlar.**» *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi* 99-114.
- ANDREV, Nikiforuk. 2000. *Mahşerin Dördüncü Atlısı*. istanbul: iletişim.
- Armağan, Türk, b a BİNGÜL, ve a k Rengin. 2020. «. *Tarihsel süreçte yaşanan pandemilerin ekonomik ve sosyal etkileri.*» Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi içinde, 612-632. Gaziantep.
- AYTUN, U, ve C ÖZGÜL. 2020. «**Türkiye'nin Evden Çalışması Mümkün Mü?**»
- BALCI, Y, ve G ÇETİN. 2020. «**covid-19 pandemisinin Türkiye Ekonomisinde istihdam »**
- Bartık, a w, M Bertrand, Z B Cullen, E L Glaeser, M Luca, ve C T Stanton. 2021. . *How are Small Businesses Adjusting to covid-19? Early Evidence From A Survey.* 5 5. https://www.nber.org/system/files/working_papers/w26989/w26989.pdf.
- BUDAK, F, ve Ş KORKMAZ. 2020. «**COVİD-19 pandemi sürecine yönelik genel bir değerlendirme: Türkiye örneği.**» *Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi* 62-79.
- Adams, Prassl, A, t Boneva, M Golin, ve C Rauh. *voxeu.org*. 6 8 2020. <https://voxeu.org/article/large-and-unequal-impact-COVID-19-workers>.
- Alaeddinoğlu, Faruk, ve Serkan Rol. «**Covid 19 pandemisi ve turizm üzerindeki etkileri.**» *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2020: 233-258.
- ALPAGO, H, ve D O ALPAGO. «**Korona virüs ve sosyoekonomik sonuçlar.**» *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 2020: 99-114.
- CDC. 2020 05 2020. <https://www.cdc.gov/smallpox/history/history.html>.
- cdc. «**Basic Information about SARS.**» *Centers for Disease Control and Prevention*, Haziran 2004.

- cdc. «**Basic Information about SARS.**» *Centers for Disease Control and Prevention*, Haziran 2004.
- CDC TEAM. «**Preliminary estimates of the prevalence of selected underlying health conditions among patients with coronavirus disease 2019.**» Amerika, 2020.
- Chudik, A, M H Pesaran, ve A Rebucci. «**Voluntary and mandatory social distancing: Evidence on covid-19 exposure rates from chinese provinces and selected countries.**» *National Bureau of Economic Research*, 2020.
- Clieve, Bell, ve Levis Mauren. «**The Economic Implications of Epidemics Old and New.**» *World Economics*, vol. 5 içinde, 2009. tarih yok.
- ÇULAK, ÖZGÜRCAN. «**COVID-19 VE TÜRKİYE EKONOMİSİNE ETKİLERİ.**» ANKARA, 2021.
- Delivorias, Angelos, ve Scholz Nicole . «**Economic impact of epidemics and pandemics.**» *Parliamentary Research Service*, 2020: 1-10.
- DİNGEL, J İ, ve B NEİMAN. «**How many jobs can be done at home?.**» *Journal of Public Economics*, 2020: 189.
- ELGİN, C, ve G Başbug. «**Covid-19 Pandemisinin Yol Açtığı Ekonomik Krize Karşı Açıklanan Ekonomik Teşvik Paketleri: Bir Karşılaştırma ve Türkiye Örneği.**» *Politika Raporu*, nisan 2020.
- ERYÜZLÜ, H. «**Covid-19 Ekonomik Etkileri ve Tedbirler: Türkiye’de “Helikopter Para” Uygulaması.**» *Ekonomi Maliye İşletme Dergisi*, 2020: 10-19.
- Euronews. *euronews*. 21 06 2021. <https://tr.euronews.com/2020/05/08/abd-de-issizlik-yuzde-14-7-ile-buyuk-buhran-doneminden-bu-yana-en-yuksek-seviyeye-c-kt>.
- F, NAMAL, ve KILIÇ S. «**Kolera. Türkiye Klinikleri J Public Health Special Topics.**» 2015.
- FARİS, WİLİAM Wayne. «**Japan to 1600 A Social and Economic History, University of Hawai.**» 2009: 227.
- Frith, J. «**The history of plague–Part 1.**» *The three great pandemics. Journal of Military and Veterans’ Health*, 20(2), 11-16. içinde. 2012.
- GERDİN, A, ve A KOLEV. «**Why protecting informal economy workers is so critical in time of COVID-19.**» *Blog OECD Development Matters.*, 2020.
- Güven, Ahmet. «**COVID 19 PANDEMİ SÜRECİNİN BİRİNCİ YILINDA, TÜRKİYE’DE AKADEMİSYENLERİN İŞ YAŞAM KALİTELERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME.**» Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, 2021.

- Harris, W. H. *Osteolysis and particle disease in hip replacement: a review. Acta Orthopaedica. İskandinavya*, 1994.
- Heymann, D, ve N Shindo. «**COVID-19: what is next for public health?**» *Yazan The Lancet* 395, 542-545. 2020.
- ILO. *www.ilo.org*. 12 5 2020. <https://www.ilo.org/global/topics/coronavirus/country-responses/lang--en/index.htm>.
- . *www.ilo.org*. 14 8 2019. https://www.ilo.org/washington/WCMS_642303/lang--en/index.htm.
- İNAL, S. «**Middle east respiratory syndrome-coronavirus (mers-cov) enfeksiyonu: Ortadoğu solunum yetmezliği sendromu-koronavirüs enfeksiyonu.**» *Okmeydanı Tıp Dergisi*, 2016: 32-36.
- ISER. *New analysis of the impact of lockdown on UK jobs - Institute for Social and Economic Research (ISER)*. . 5 5 2020. https://www.iser.essex.ac.uk/2020/04/18/new-analysis-of-the-impact-of-lockdown-on-ukjobs?mod=article_inline.
- İSLAM, SMD, ve T RUME. «**Environmental effects of COVID-19 pandemic .»** *Heliyon*, 2020.
- JOLEVSKI , F, ve S MUZİ. «**Supporting vulnerable temporary workers and businesses coping with corobavirus challenges.**» *Let's Talk Development*, 2020.
- Joo, Heesoo, ve diğerleri. «**Economic impact of the 2015 MERS outbreak on the Republic of Korea's tourismrelated industries.**» *Health Secur içinde*, 100-108. 2019.
- KARA, ELİF. «**Covid 19 Pandemi : iş gücü üzerindeki etkileri ve istihdam tedbirleri.**» *Avrasya sosyal ve ekonomi araştırmaları dergisi*, 2020: 269-282.
- KARA, ELİF. «**COVID-19 Pandemi: İş gücü üzerindeki etkileri ve istihdam tedbirleri.**» *Avrasya sosyal ve ekonomi araştırmaları dergisi*, 2020: 269-282.
- Kreiner, N C, ve Y RAM. «**National tourism strategies during the Covid-19 pandemic.**» *Annals of tourism research*, 2020.
- KUO, H I, c c CHEN, W C Tseng, L F JU, ve B W Huang. «**Assessing Impacts of SARS and Avian Flu on International Tourism Demand to Asia.**» *Tourism Management*, 2008: 917-928.
- Liu, J., Liao, X., Qian, S., Yuan, J., Wang, F., Liu, Y., ... & Zhang, Z. (2020). «**Community transmission of severe acute respiratory syndrome coronavirus 2.**» *Yazan f Wang, J Liu ve J Yuan* , 1320. ÇİN, 2020.
- Matillano, Hadley. «**The Effect of Smallpox on the New World.**» *Historical Paper içinde*, 1-21. 2011.

- McKİBBİN, W, ve R FERNANDO. «**The economic impact of COVID-19.**» *Economics in the Time of COVID-19*, 2020: 45.
- Nakıboğlu, A, ve S Isık. «**Kovid-19 salgınının ekonomi üzerindeki etkileri Türkiye’de işletme sahipleri üzerinde bir araştırma.**» *Turkish studies*, 2020: 765-789.
- NAKİBOĞLU, A, ve S IŞIK. «**Kovid-19 salgınının ekonomi üzerindeki etkileri: Türkiye’de işletme sahipleri üzerinde bir araştırma.**» *Turkish Studies*, 2020: 765-789.
- NAR, M. «**Plastic bag regulations for a sustainable environment.**» *International Journal of Contemporary Economics and Administrative Science*, 2019: 305-326.
- News, BBC. **Sunak: No guarantee of quick economic bounceback.** 15 05 2020. <https://www.bbc.com/news/business-52719230>.
- Novelli, m, L G Burgess, A Jones, ve B W Ritche. «**No Ebola... Still Doomed’–The Ebola-Induced Tourism Crisis.**» *Annals of Tourism Research*, 2018: 76-87.
- ÖZATAY, F, ve G SAK. «**COVID-19’un Ekonomik Sonuçlarını Yönetebilmek İçin Ne Yapılabilir ?**» *TEPAV Politika Notu*, 2020.
- PAGE, S; Song, H; WU, D C. «**Assessing The Impacts of the Global Economic Crisis and Swine Flu on Inbound Tourism Demand in the United Kingdom.**» *Journal of Travel Research*, 2012: 142-153.
- PARILDAR, Hülya. «**Tarihte Bulaşıcı Hastalık Salgınları,** » Tepecik Eğit. ve Araşt. Hast. Dergisi. 2020: 19-26.
- SAK, G, ve F Ozatay. «**COVID-19’un ekonomik sonuçlarını yönetebilmek için ne yapılabilir?»** *TEPAV Politika Notu*, 2020.
- SHERMAN, IRWIN. *Dünyamızı Değiştiren On İki Hastalık* . İstanbul: İşbankası kültür yayınları, 2016.
- SOYLU, Ö B. «**Türkiye ekonomisinde COVID-19’un sektörel etkileri.**» *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*,, 2020: 169-185.
- Statistics", "U.S. Bureau of Labor. «**2020 U.S. Bureau of Labor Statistics Report.**» 2020.
- Stefan, Riedel. «**Edward Jenner and The History of Smallpox and Vaccination.**» *BUMC Proceeding* içinde, 21-25. 2005.
- Strielkowski, W. *International Tourism and COVID-19: Recovery Strategies for Tourism Organisations.* 7 5 2021. <https://www.preprints.org/manuscript/202003.0445/v1>.
- ŞİT, AHMET, ve C TELEK. «**Covid-19 Pandemisinin Altın Ons Fiyatı Ve Dolar Endeksi Üzerine Etkileri.**» *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2020: 1-13.

- TANHAN, A. «COVID-19 Sürecinde Online Seslifoto (OSF) Yöntemiyle Biyopsikososyal Manevi ve Ekonomik Meseleleri ve Genel İyi Oluş Düzeyini Ele Almak: OSF'nin Türkçeye Uyarlanması.» *Electronic TurkishStudies*, 2020.
- Tawfiq,, AL, A JAFFAR, Zumla Alimuddin, ve Memish Ziad A. «Travel implications of emerging coronaviruses: SARS and MERS-CoV.» *Travel Medicine and Infectious Disease* içinde, 422-428. 2014.
- TC İÇİŞİLERİ BAKANLIĞI. *Koronavirüs Tedbirleri Genelgesi Kapsamında 149.382 İş Yeri Geçici Süreliğine Faaliyetlerine Ara Verdi*. 06 07 2020. <https://www.icisleri.gov.tr/koronavirus-tedbirleri-genelgesi-kapsaminda-149382-is-yeri-gecici-sureligine-faaliyetlerine-ara-verdi>.
- Tognotti, Eugenia. «The eradication of smallpox, a success story for modern medicine and public health: What lessons for the future?» *J Infect Dev Ctries*, 4 içinde. 2014.
- TORAKS. <https://www.toraks.org.tr>. 14 Ekim 2018. <https://www.toraks.org.tr/halk/News.aspx?detail=2846>.
- WANJALA, k. «k» *Finance ve Economics Review*, 2020: 1-10.
- WHA, JOMG LEE, ve Warwick MCKİBBİN. «Learning from SARS: Preparing for the Next Disease Outbreak, içinde “Estimating The Global Economic Costs of SARS.» *Estimating The Global Economic Costs of SARS* içinde. The National Academies Press, 1998.
- wikipedia. *wikipedia*. 29 06 2021. https://tr.wikipedia.org/wiki/COVID-19_pandemisi.
- YANG, Y, H Zhang, ve X Chen. *Coronavirus Pandemic and Tourism: Dynamic Stochastic General Equilibrium Modeling of Infectious Disease Outbreak*. 5 2021. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0160738320300578?via%3Dihub>.
- YENİŞEHİRLİOĞLU, E, ve H Salha. «Covid 19 Pandemisinin Türkiye İç Turizmüne Yansımaları: Değişen Talep Üzerine Bir Araştırma.» *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2020: 355-368.
- Zeng, z, P Chen, ve A A Lew. *From High-Touch to High-Tech: COVID-19 Drives Robotics Adoption. Tourism Geographies*. 4 05 2021. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14616688.2020.1762118>.

EKLER

EK-1: Anket İfadeleri

EK-2: Etik Kurul Kararı

EK-1 Anket İfadeleri

Bu anket ile 'Kovid- 19 Pandemisi' nin Yiyecek İçecek İşletmeleri Yöneticileri ve Çalışanlarının Görüşlerinin Değerlendirilmesi: İstanbul İli Örneği' başlıklı Tezli Yüksek Lisans programı kapsamında, Kovid 19 Pandemisi' nin etkilerini anlayabilmek için hazırlanmıştır. Çalışmamıza yol gösterici olması açısından aşağıda yer alan ifadelerin sizler tarafından titizlikle yanıtlanması büyük önem taşımaktadır. Paylaşacağınız bilgiler sadece bu bilimsel çalışma kapsamında kullanılacak olup başka kişi, kurum ya da kuruluşlarla paylaşılmayacaktır. İlginize teşekkür ederiz.

Mustafa Tan İstanbul Ayyansaray Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi

1. Yaşınız
nedir?.....
.....
2. Cinsiyetiniz nedir? () Kadın () Erkek
3. Eğitim durumunuz () Ortaöğretim () Lise () Önlisans () Lisans () Lisans üstü
4. Kaç yıldır
çalışıyorsunuz?.....
.....
5. Medeni durumunuz nedir? () Evli () Bekar () Boşanmış
6. Evli iseniz eşinizin mesleği
nedir?.....
7. Aylık geliriniz ne
kadardır?.....

Çevrim içi eğitim tercihinize etki eden faktörleri önem derecesine göre cevaplayınız. (1=Kesinlikle Katılmıyorum, 2=Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum şeklinde)

Pandemi süreci ile	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Oluşan belirsizliklerden endişeliyim					
İşimi kaybetme korkusu yaşıyorum					
Sosyal hayatımın daralması beni olumsuz yönde etkiledi					
Finansal sorunlar yaşıyorum					
Toplumda stres ve gerginlik ortamı oluştu					
Tüketiciler çevre ve sağlık konularında bilinçlendiler,tüketici beklentileri attı					
Tüketiciler daha tedirgin, güvensiz hale geldiler					
İşyeri ile tüketiciler arasında etkileşim azalmıştır					
Kısıtlamalardan dolayı işletmenin satış hacminin düşmesinin olumsuz etkilerini hissediyorum					
Tüketici beklentileri farklılaştı, tüketicilerin beklentilerini tahmin etmek güçleşti					
İşletmede salgınla mücadele konusunda gerekli tüm tedbirler (eldiven, maske, bone kullanımı vb.) alınmaktadır					
Normale dönmek için bakanlıkça alınan önlemler yeterlidir					
Paket servise geçiş ile servis kalitesi artmıştır					
Yeni teknolojileri öğrenip farkındalığım arttı					
Gelecekte oluşabilecek yeni salgınlara karşı önlem alma ihtiyacımız arttı					

Ayrıca belirtmek istediğiniz görüşleri lütfen yazınız

EK-2 ETİK KURUL KARARI

T.C.
İSTANBUL AYVANSARAY ÜNİVERSİTESİ
REKTÖRLÜK

Sayı : E-31675095-100-2100007192
Konu : Etik Kurul Raporu (Mustafa Tan)

07.06.2021

Sayın Araştırmacı Mustafa Tan

“Kovid-19 Pandemisi'nin Yiyecek İçecek İşletmelerine Olan Etkilerinin İşletme Sahipleri ve Çalışanlar Açısından Değerlendirilmesi: İstanbul Beyoğlu Örneği” konulu çalışmanız 01.06.2021 tarih 2021/04 sayılı Akademik Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunda görüşülmüş olup; Akademik Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu üyelerinin değerlendirmesi sonucunda söz konusu çalışmanın etik ilkelere uygun olduğuna karar verilmiştir.

Prof. Dr. Barış BULUNMAZ
Rektör Yardımcısı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu: 5DF04B0

Doğrulama Adresi: <https://ebys.ayvansaray.edu.tr/BelgeDogrulama>

Ayvansaray Caddesi, No:45, 34087, Balat - İstanbul Bilgi: İpek FURTUN Tel: 4447696 Faks: +90 212 6214503
Yazı İşleri Sorumlusu
E-Posta: info@ayvansaray.edu.tr Elektronik Ağ: www.ayvansaray.edu.tr
Kep Adresi: istanbulayvansarayuniversitesi@hs01.kep.tr

Tel: 4447696 Dahili: 508

